

Johann Gottlieb Möller Johann Wilhelm Biedermann

D. Lutherum Lutheranum ante Lutheranismum, Reformationis, quaeq[ue] in Eius celebrantur memoriam lubilaeorum, & Ipsius Reformatoris Hostibus infensissimis, Pontificiis, oppositum

Rostochii: Weplingius, 1693

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn733812848>

Druck Freier Zugang

RU theol. 26.Juli 1693

Biedermann, Joh. Guil.

Hölzer, Johann G.

IN GLORIAM MEDIATORIS!
D. LUTHERUM
LUTHERANUM ante
LUTHERANISMUM,

REFORMATIONIS, quæq; in Eius celebrantur memoriam
 JUBILÆORUM, & Ipsius REFORMATORIS
 Hostibus infensissimis, Pontificiis, oppositum,
 Indultu benignissimo

*Summè Venerabilis in Illustri Rostoch. Universitate FACULTATIS THEOLOGICÆ,
 Sub MODERAMINE DECANI MAXIME SPECTABILIS,*

DN. JOANNIS FECHTII,

Doctoris & Professoris Theologi Ordinarii longè meritissimi,
 Consistorii Ducalis Assessoris Gravissimi, & Districtus
 Rostochiensis Superintendentis Vigilantissimi,

*PATRONI, PRÆCEPTORIS, & in CHRISTO PATRIS
 Observantiâ & Pietate filiali atatem colendi,*

PRÆSES

M. JOHANNES Gottlieb
MÖLLERUS, Gedanensis,

DISSERTATIONE HISTORICO THEOLOGICA,
 Die 26. Julii A. MDC XCIII. in AUDITORIO MAJORI placidæ ventilationi

subjiciendâ delineabit

RESPONDENTE

JOH. GVILIELMO Biedertman/Lubec.

SS. Theol. & Phil. Cultore.

Rostochii Typis JOH. WEPPLINGII, Univ. Typogr.

1693.

VIRIS

Illustri,

DN. JOHANNI **WITTE**/

Comiti Palatino Cæsareo, & Inclutæ Lubecensium Rei-
publicæ Consuli Primario, Eminentissimo.

Maximè Venerabili, Excellentissimo.

DN. AUGUSTO PFEIFFER,

Doctori Theologo de Univerfa J.C. Ecclesia immortaliter
merito, & Ecclesiarum Lubecensium Superintendenti

Vigilantissimo.

Generoso, Consultissimis, Amplissimis,

DN. JOACHIMO von **WASSE**/

ET

DN. DANIELI FRIDERICO PAULI,

J. U. Doctoribus longè Celeberrimis.

Admodum Reverendis, Praclarissimis,

DN. HERMANNO **WEGESHÖFF**/

Ad Æd. D. Jacobi apud Lubecenses Pastori

Meritissimo,

ac

DN. SEBASTIANO BACMEISTERO,

Ad Ostium Travæ Ecclesiastæ Integerrimo.

Nobilissimo, Præcellentissimo,

DN. JOACH. FRIDERICO **WARSZENIG**/

J. U. L. & Republicæ Lubecensis Senatori Gravissimo.

Amplissimo, Clarissimo,

DN. M. ENOCHO SVANTENIO,

Gymnasii Lubecensis Rectori meritissimo,

DNN. SUIS PATRONIS, MOECENATIBUS OPTIMIS, MAXIMIS,
PROMOTORIBUS & FAUTORIBUS, quæ par est observantia devenerandis,

*has studiorum Academicorum primitias consecrat sub ulterioris spe patrociniis,
cum ardentissimo omnigena in Domino prosperitatis Voto*

INCLUTORUM NOMINUM

Cliens subjectissimus, Cultor observantissimus,

J. G. Biedermann.

Nobilissimo, Clarissimoq; Viro,
DN. M. JO. GOTTLIEB
MÖLLERO,

Disputationis hujus Præsidi,

S. P. P.

JO. FECHT, D.

Um superiore an-
no è Kilonio Tuo, itine-
re per Daniam Sveciamq; facto, ad
nos accederes, optime MÖLLERE,
ex ingenuâ facie Tuâ amicissimum
mihi in convictu quondam MEIS-
NERIANO Parentem, ex colloquiis
verò, de variâ mecum eruditione institutis, KORT-
HOLTIANÆ disciplinæ alumnum, è vestigio a-
gnovi. Adeò dissimulare non poteris id, quod à
Parente acceperas, bonam ad quælibet præclara
indolem, mores ei, cui Te dicaveras, studio ap-
primè convenientes, pietatem præcipuè, ex conver-
satione

satione Tuâ ubiq; elucentem. Jam illarum literarum varietatem, quas per istud triennium, quod in sinu summi Theologi, CHRISTIANI KORTHOLTI, ad interiora ipsius admittus, exegisti, incredibili industriâ, nec minore successu Te comprehendisse, tot mihi speciminibus hactenus innotuit, alterius hujus Parentis Tui imaginem referre, experts omnium rerum sit, qui haut videat. Sacrarum rerum scientiam, non umbraticam illam & ad seculi genium comparatam, sed solidam & sanctissimarum Scripturarum fundamentis nixam, librorum præterea Symbolicorum & salutari Ecclesiæ nostræ consensui ita tenaciter inhaerentem, ut novitatem omnem, istam cum primis pestem, quæ Ecclesiis nostris miserè dilacerandis apta nata est, extremo odio prosequatur, superiore hyeme, quando in pulcherrimâ commilitonum coronâ sententias contulimus, iis mihi documentis demonstraisti, quæ & spem de Te omnibus amplissimam, & lætitiâ animo meo planè inusitatam excitarent. Quantâ quamque acerrimâ industriâ personam Tuam semper egisti? Quoties opem ferens aliis *en E w g zema* profiliisti in bellum? Verè exemplum cæteris eras, quod intueri, quod exprimere, immò quod poterant admirari. Nondum annum à Te apud nos exactum spatium est, cum literariæ gloriæ ardore, quo nihil honestius, nihil ad exempli majestatem efficacius est, accensus, & summum in Philosophiâ decus, in ipsis Jubilæi Svecici solenniibus, ab Academiâ Pomeranorum Gryphicâ, non tam ut laborum Tuorum, ceu dudum merebaris, præmium

præmium, quam ut instrumentum laudatissimorum
conatum accepisti; & novus Magister, vix unius
diei ferens moram, ne inani titulo ad blandiri Tibi vel-
le videreris, in eadem, quæ Te ornaverat, Academia
PRÆSES pro cathedrâ disputasti; & ad Rostochium
Tuum rediens, in continenti simili in publicum,
quasi nullibi umbraticus doctor, & qui solum præ-
ferat nomen, futurus, eruditionis Tuæ specimine
prorupisti. Audivi Te opponentium insultus tan-
tâ doctrinâ, tantâ eloquentiâ repellentem, ac si in
isto militiæ genere per omnem vitam Tuam ver-
satus esses. Tum verò in privatis Scholis Acade-
miæ juventuti recludere varios conquisitæ diuturno
sudore scientiæ thesauros cœpisti, ut & docendo aliis
prodesse, & ingenium tuum in Ipem patriæ elegan-
tissimis ornamentis perficeres. Dum verò & The-
ologorum Te cathedræ haud imparem esse, vene-
randæ Facultatis Theologicæ indultu, quæ & vir-
tutes Tuas impensè æstimat, & Tui similes huic
Scholæ nostræ plurimos optat, rariore exemplo
ostensurus nunc es, novum documentum derivatæ
in Te à Præceptore Tuo, KORTHOLTO, eru-
ditionis edes. Nemo illo hodie in antiquitatis to-
tius & historiarum cognitione major. Te verò
eadem delectat & innocuæ & utilissimæ eruditionis
voluptas. In quâ quantum profeceris, lectissima
argumenta, quæ dissertationibus Tuis, in Gryphi-
swaldensi pariter atque hac nostrâ Academia pro-
positis, præscripsisti, quæ vix visa lectores in amo-
rem rapiunt, luculentum testimonium reddunt.
Ego verò, qui in contubernio te meo frequenter
habui, de civili sacrâque, veteri recentiorique
histo.

historiâ, ad quam instructissimus Tibi apparatus,
relicta à Parente Bibliotheca, & numero librorum
& precio cum rarioribus componenda, præsto est,
curiosè exqvifiteqve dislerentem cum summâ sem-
per lætitiâ audi. Qvâ in eruditionis parte, si quid
vel judicare possum vel prælagire, aliquando publi-
co egregio operam præstabis, & rei literariæ insi-
gne decus, & nomini tuo perennem famam allatu-
ram. Deus Te, doctissime MOLLERE, servet
& ingenii Tui dotes, cum summâ modestiâ conjun-
ctas, in patriâ qvondam efflorescere faciat! Ego
mihi ex toto pectore gratulabor, si celeberrima
GEDANENSIUM Respublica, Te vel Ecclesiæ suæ
vel Scholæ insigne lumen allaturo, in civem & à
me ejus qvalem cunqve partem profluxisse profi-
teri qveat. Tu interea enitere, ut spes meas non
tam impleas, qvam superes. Vale. Scr. in musæo, d.
XXI. Jul. A. MDCXCIII.

I. **D**ubium Papiſticū de Lutheraniſmo ante Lutherū, quomodo per pro-
ductionē Teſtium Veritatis ab Ortho-
doxis, in ſpecie, B. Gerardo ſolutum fuerit?

II. Teſtibus veritatis ſub Papatu ipſe
B. Lutherus, ante indulgentiarum bel-
lum conſideratus, accenſeri poteſt.

III. Probant id teſtimonia hanc in-
rem adducta, exponentiā mentem Lu-
theri (1) de Theologia.

IV. (2.) de Scripturā. S.

V. (3.) de Juſtificatione.

VI. (4.) de Bonis Operibus.

VII. (5.) de Cultibus Eleſtitiis.

VIII. (6.) de Peregrinationibus in lo-
ca abſculta & deſerta.

IX. (7.) de Cultu Sanctorum.

X. (8.) de Cultu Reliquiarum.

XI. (9.) de Libero Arbitrio.

XII. (10.) de corrupto Eccleſia ſtatu,
ubi etiam de Ejusdem in cauſa Reuchlinio-
ana iudicio.

XIII. (11.) de recepta Concionandi me-
thodo.

XIV. (12.) de Leſione Patrum ſobria.

XV. Teſtimonia adducta, et ſi ſufficien-
ter probent, quod probare debent,
nullum tamen dubium, & ſupereſſe, &
ſuperſuiſſe longē plura.

XVI. Uſus teſtimoniorū quadruplex,
Primo: Divina Conſideratio Providentiæ.

XVII. Uſus ſecundus: duplicis fabule
Papiſticæ, Reformationis Luth. Verita-
tem & Sanctitatē deſtruentis, refutatio.

XVIII. Ubi (2) fabula prior, de Lutheri
Auguſtini in Dominicanos odio, ob
conceſſam Dominicanis præ Auguſtini-
anis indulgentiarum promulgationem
concepto, ceu primo Reformationis in-
citamento, exponitur ex mente

1. Bellarmini, 2. Roſſii, 3. Variorū, 4. Ma-
imburgii, 5. Pallavicini, 6. Natalis Alex.

XIX. (2) fabula poſterior: de repulſā
à dignitate Cardinaliſiā, quam paſſus
erat Lutherus, ceu odii in Eccleſiam,
curiamq; Rom. cauſa referitur ex mente

1. Talapied, 2. Sinnichii, 3. Forneri. 4. Va-
riorū, qui digitū huc forſan intenderunt.

XX. (2) Refutatur fabula utraq;
(1) in genere

(a) oſtendendo, ſcopo in totā contro-
verſia hac ſuo extidere Pontificios, et ſi
vera eſſet utriusq; Criminiſ imputatio.

(β) Verbis Lutheri ipſius.

XXI. (2) In ſpecie, demonſtrando ab-
ſurditatem ſigmenti utriusq;, (a) ex
argumentis hiſtoricis.

XXIII. (β) ex adductis Lutheri primitiis.

XXIV. (γ) Ex duplici adverſariorum
confeſſione veritatis.

XXV. Prima eſt eorum, qui Lutherum
ſub ipſo Papatu dogmatum Papalium
oſorem fuiſſe aſſerunt, quod ſaciunt.

1. Lindanus & Præcolus

XXVI. 2. Stapletonus

XXVII. 3. Gretſerus

XXIX. Secunda Veritatis confeſſio
eſt Pontificii eorum, qui abuſus Curie
R. Reformationi præbuiſſe occaſionem
concedunt, quorum teſtimonia ſunt
vel generales, vel ſpeciales querela.

XXIX. Proferantur generales
querela de abuſibus Curie R. 1. Bellarmini

XXX. 2. Serarii 3. Variorum.

XXXI. Subjiciuntur ſpeciales Nun-
dinationis Indulgentiarum reprehensio-
nes. 1. Bellarmini.

XXXII. 2. Sarpū

XXXIII. 3. Eraſmi **XXXIV.**

XXXIV. (4.) *Job. Aventini.*
 XXXV. (5.) *Ad. à Conzen, occasione*
cujus etiam testimonii digressio fit de pro-
ventibus indulgentiariis alea lufibus
impensis.
 XXXVI. (6.) *Richerii.*
 XXXVII. (7.) *eorum, qui ibidem, ubi*
Lutherum accusarunt, in abusus tamen
Indulgentiarios invehuntur.
 XXXVIII. *Quales sunt. (a) Lindanus*
 XXXIX. (b.) *Caraffa, & Prateolus.*
 XL. (c.) *Spondanus,*
 XLI. (d.) *Maimburgius,*
 XLII. (e.) *Palavicinus,*
 XLIII. (f.) *Natalis Alexander*
 XLIV. (8.) *Variorum.*
 XLV. *Triplex usus specialis jamjam*
adductorum Veritatis ex Pontificis te-
stimoniorum contra ipsos Pontificios.
 XLVI. *Usus tertius adductorum ex*
Luthero testimoniorum, in solutione
Objectionis de anni decimi septimi, Lu-
therane Reformationis jubileo quoque
seculo consecrati, inconvenientiâ, con-
spicuis.
 XLVII. *Ubi (N) profertur objectio.*
 XLVIII. *Qua verbis adversariorum*
Ad. à Conzen & Roskii formatur.
 XLIX. (2) *Eadem refutatur.*
 L. (1.) *de pulsione calumniae de novi-*
tate religionis Lutheranae, seu funda-
menti totius Disputationis. Qua in-
struitur verbis Parrum Ecclesiae Ve-
terum, quibus in simili quondam casu
refutarunt Paganos.
 LI. *Declarando (a) nostrae Ortho-*
doxiae antiquitatem, (B) Pontificiae hete-
rodoxiae novitatem & fidam veritatem.
 LII. *Quam nec negant ex adver-*

sariis Albassinus, Edmundus Martene, du Pin.
 LIII. (Y) *Dilundo argumentum ex antiqua*
Veritatis renovatione per Lutherum factâ pro
adstruendâ religionis nostrae novitate exstructâ.
 LIV. (2) *discussione dubii ipsius, in quâ at-*
tendenda tria:
 LV. (a.) *Genuinus Protestantium Scopus in*
consecratione anni cujusvis seculi XVII. in-
tentus.
 LVI. *Quem ad illustrandum adducuntur*
verba B. Job. Schmidii.
 LVII. (b) *Argumenti probantis, quod af-*
ferunt adversarii, falsitas deprehensa tam ex
adductis e Luthero Veritatis confessionibus
quam ex ipsis Pontificiorum testimoniis.
 LIX. (c) *Ipsorum adversariorum, quibus*
cum disputamus, assertiones suas thesi contra-
ria, & nostrae consentanea, ut
 LIX. (1) *Ad. à Conzen.*
 LX. (2) *Roskii.*
 LXI. (3) *Specialis usus digressionis de jubi-*
lais contra Pontificios eruitur.
 LXII. (7) *Scommata ab adversariis sparsa in*
summos Magistratus Protestantes exami-
nantur (1) offendendo ea injuria esse in Ma-
gistratus summos.
 LXIII. (2) *excusationem Pontificiorum re-*
jiciendo.
 LXIV. (3) *proferendo Pontificiorum con-*
vitia, directe etiam injuria in summas Pot-
estates, ut
 LXV. *Nominatim (a) Ad. à Conzen.*
 LXVI. (B) *Forneri.*
 LXVII. (4) *probando irreverentiam erga*
omnes promiscuè Magistratus solenne esse Cle-
ri Rom. vitium, Quem in sinem adducuntur
(a) Scriptum Sbaretzii, (b) Scommata Un-
gersdorffiana, (c) Conditia Jesuitae Guinardi.
 LXVIII. (7) *Concluditur tota digressio loco*
ex Jure Civili, qui adversariis opponitur.
 LXIX. *Usus quartus adductarum Veritatis ex*
Luthero confessionum in eruditionis, quâ an-
te susceptam Reformationem excellit Luthe-
rus, defensione contra Roskium, ruditatem
hic suam prodentem, sese exserens
 LXX. *Conclusio.*

I. Varia

(5)

LUTHERUS LUTHERANUS ante LUTHERANISMUM.

I.

Varia tot inter stratagemata, quibus desperatam Papatûs causam adversus armorum, quæ Protestantium suppeditant castra, vim prorsus invictam, Pontificii, non ut boni disputatores, sed ceu malitiosi potius Sophistæ, conantur defendere, non potestremo haberi loco creberrimum illud ad quæstionem: *Ubi Lutheranismus fuerit ante Lutherum?* (in quâ nominatenus etiam, hos, qui in dogmatibus, ipsos inter & nonstrates controversis, Doctrinæ, quam profitetur Lutherus cum affeclis, exstiterint Confessores, recenseri sibi imprudenter non minùs, quàm impudentèr postulant:) refugium, notius est, quàm ut pluribus deducatur. Neque ingenuum quemvis latere potest arbitrum, per solidissima tot Orthodoxorum scripta Theologorum, totque inprimis Evangelicæ Veritatis Testium & Fidei Orthodoxæ sub ipso papatu Confessorum productionem, ex abundanti, iniquo adversariorum postulato eum in modum esse satisfactum, ut si cramben, toties totiesque recoctam, in hodiernum etiam diem apponere denuò, injustæ Patroni causæ non intermiserint, commiseratione potius quàm novâ digni refutatione censerentur debeant. Laudatissimos enim aliorum, in Romanæ confusione cohortis susceptos labores, longâ ut nunc serie non recenseamus, vel solum B. Gerhardum, dum *Confessionem* suam *Catholicam* præter fines alios, in adductæ etiam quæstionis solutionem conscriberet, (ut ex Procemii p. 10. patet,) *opus, mole suâ irrefutabile*, objecisse Papatui, acerrimus etiam hujus defensor, Erbermanus *Anti-Amesii* T. I. f. 5. fassus est, ipseque, ingenuum prorsus de incomparabili hoc scripto iudicium ex ore Jesuitæ apud suos ætimatissimi, audivisse me memini, cum in Collegii, cui præerat, Bibliotheca, damnatos inter collocatum libros ostenderet.

*Dubium
Papisticum
de Lutheranismus
ante
Lutherum,
quomodo per
productionem
Testium
Veritatis
ab
Orthodoxis,
in
specie B. Ger-
hardo, solu-
tum fuerit.*

II. Coeterum ad ulteriorem etiam quaestionis hujus discussionem
 Testibus Veritatis sub Papatu ipse Lutherus ante indulgentiarum bellum consideratus accenseri potest.
 facere omnino videtur, si expendatur paulò accuratiùs, quàm rati-
 one & ipse, à quo denominari se hodiè patiuntur Orthodoxi, Lu-
 therus, cum adhuc ex suamet, Praef. in T. I. J. L. omniumque inge-
 nuorum confessione Papistarum, *Monachus esset, & Papista insa-*
nissimus — ita ebrius, imò submersus in dogmatibus Papae, ut pa-
rassimus fuerit omnes si potuisset occidere, aut occidentibus coope-
rari & consentire, qui Papae vel unà Syllabà obedientiam detrecta-
rent, & antequam per institutam adversus Tetzeliū Disputatio-
 nem, quæque eam sequebantur, crebras adversariorum laceratio-
 nes, ad perspicienda accuratiùs Curiae Romanae secreta impellere-
 tur, seque disponente sic, & ex ipso veneno antidotum præparante,
 Clementissimi Numinis Providentiâ, ex omine nominis sui, purifi-
 catum (*laute*) Ecclesiae Reformatorem sistere aggredereur,
 cum jam Orthodoxae habuerit prægustum Veritatis, ut reliquis, qui
 produci solent in medium Evangelicae sub ipso Papatu Fidei Con-
 fessoribus, jure suo atque merito debeat accenseri. Quo de ut pluri-
 us aliquantò, pleniusque constet, continuaturi vi promissi, in proce-
 mio Dissertationis de *Nomine D. Lutheri* facti, *Memoriam Megalan-*
dri Renovatam, exhibemus jam auspice supremo Veritatis Auctore
 Deo, *Lutherum Lutheranum ante Lutheranismum*, id est, sistimus
 illustria de Capitibus nos inter & Pontificios controversis Veritatis or-
 thodoxae testimonia ex Epistolis maximè, monumentisque aliis, ante
 bellum indulgentiarum exaratis, deprompta, ut quomodo in plurimis
Lutheranus, (Phrasi utimur Papistica, vide infra N. XLIX) i. e.
 Orthodoxus fuerit *Lutherus* etiam ante *Lutheranismum*, seu captam
 reformationem, contra Pontificios, infensissimos illos *Reformationis*,
Jubileorum hujus in memoriam indictorum, & *Reformationis* ho-
 stes patere possit.

Probant id
 testimonia
 hanc in rem
 adducta, ex-
 ponia
 mentem Lu-
 theri i.
 de Theologia.

III. Ab ovo igitur, quod dici solet, rem ordiemur. Quæ Lu-
 thero sub ipso Papatu adhuc viventi de PERVERSA ILLA SCHOLASTICORUM TRADENDI THEOLOGIAM, seu Philosophiam
 potiùs cum Theologia turpiter confundendi METHODO, quæ tunc
 regnabat ubique, fuerit mens, in Ep. ad. J. Braun Anno 1709 ex-
 arata, T. I. Epp. Lutheri ed. Aurifabri p. 3. b. declaravit, scribens: *Sum*

74476

nunc, jubente vel permittente DEO Witteberge, quod si statum meum nosse desideres, bene habeo DEI gratiã, nisi quod violentum est studium maximè Philosophiæ (erat enim tum Dialecticæ & Physicæ in Academia Wittebergenſi Professor publicus, Anno 1508. ad id officii vocatus,) quam ego ab initio libentiſſimè mutarim Theologiã, eã inquam Theologiã, quæ nucleum nucis, & medullam tritici, & medullam ossium ſcrutatur; & in Ep. ad J. Langum Anno 1516. datã: mitto has literas, plenas questionum adversus Logicam, & Metaphysicam, & Theologiã, i. e. blasphemiarum, & maledictio- num contra Aristotelem, Porphyrium, Sententiarios, perditã scilicet studia nostri Seculi. — Pars enim crucis meæ vel maxima est, quod videre cogor, Fratrum optima ingenia bonis studiis nata in istis canis vitam agere, & operam perdere. Nec cessant Univerſitates cremare bonos libros, & damnare, rursus malos dicere, imò somniare. Quibus jungenda, quæ in alia ejusdem anni ad eundem Langum leguntur epistola, l. c. p. 23. b. hujus tenoris: Ego sanè gravius offendi omnes: quod negavi Librum de verã & falsã penitentiã esse Augustini. (quã in parte non errasse Lutherum ipse concedit Bellarminus L. III. de Penit. C. IX. Augustini librum non videri, scribens,) Est enim insulsissimus & ineptissimus, & nihil ab Augustini eruditione & sensu remotius. Quod enim Gratianus, & Magister sententiarum plurima ex illo ceperint, & conscientiarum non medicinam, sed carnicinam constaverint, sciebam. At illo implacabiliter offendi, præcipuè Doctorem Carstadium, quod hæc sciens negare audeam. Vixit ergò illi mirabundis, aus potius mirabilibus Theologis, mecum non esse disputandum, an Gabriel hæc, an Raphael ista, an Michaël ista dicat. Scio quid Gabriel dicat, scilicet omnia bene, præterquam ubi de Gratia, Charitate, Fide, Spe, Virtutibus dicit: ubi cum suo Scoto quantum pelagisset, non est, ut per literas nunc perferam. Quã interim, methodo & tractaverit ipse, & tractari voluerit ab omnibus S. S. Theologiã ad Langum Anno 1516. l. c. p. 35. a. ita exponit. Theologia nostra & S. Augustinus prosperè procedunt, & regnant in nostra Univerſitate, Deo operante. Aristoteles descendit paulatim, inclinatus ad ruinam propè futuram sempiternam; dicit fastidium-

tur lectiones sententiarie: nec est, ut quis auditores sibi sperare possit, nisi Theologiam hanc, id est Bibliam, aut S. Augustinum, aliumve Ecclesiasticæ Auctoritatis Doctorem velit profiteri.

(2)
de Scriptura
Sacra.

IV. Quæ postrema Confessoris fidei verba orthodoxam ipsius de SCRIPTURA. S. Sententiam nobis aperiunt. Scilicet ab ipso illo tempore, quo literis in Erfurdensi incumbens Academia, nactus aliquando fuit latinum Bibliorum, nunquam sibi antea visorum, codicem Lutherus, tantum vel unica de Samuele & Hanna Historia excitavit in eo desiderium sacratissimas legendi literas, ut contra morem planè istius seculi, etiam extra publicum docendi constitutus officium, licentiam pervolvendi Biblia perpetuò flagitaret, spretis, quæ in sanctissimi impedimentum studii movebantur, difficultatibus, auctoritate superiorum, qui quanti tunc Scripturam S. fecerint, immortali suo dedecore prodiderunt, dum Andream Carlstadium, *tanquam sufficientissimum inventum pro licentia*, Anno 1510. in actis Fac. Theol. Witteb. pronunciarunt, utut is, *cùm in Doctorem promoveretur, nusquam vidisset Biblia, sed octavo demum post Doctoratum suum anno primò ea legisset*, referente Luthero apud Rebenstockium in *Colloquio Mensalibus* T. II. p. 199. a. & 208. b. Simulac verò Professoris publici in Wittebergeni Academia perfungi munere cæpisset Noster, & publicè & privatim in suum, auditorumque suorum commodum tantâ Scripturam S., inque ea Pfalterium præprimis & Paulinæ Epistolæ legere, atque prælegere capit diligentia, ut Scholasticorum in se odium, bonorum verò quorumcunque favorem provocaret, quemadmodum ex fide dignis Vitæ ejus Scriptoribus, Matthesio nominatim *de vitâ Lutheri* p. 3. b. seqv. liquet; cumque omnes B. Viri epistolæ, & monumenta illorum temporum alia, testimoniorum hanc in rem adedò plena sint, vel quicquam ex iis adducere judicamus supervacaneum, præter illustre illud Martini Pollichii de Mellerstad, primi Academiae Witteberg: Rectoris, primique in ea Theologiæ creati Doctoris, prælagium, de Luthero ex indefesso ipsius studio Biblico conceptum, quod his Matthesius l. c. p. 5. b. exhibet verbis: *Der Münch wird alle Doctores irre machen/ und eine neue Lehre auffbringen / und die ganze Römische Kirche reformiren / denn er legt sich auf der Propheten/ und Apostel Schrifte*
und

LUTHERUS LUTHERANUS ante LUTHERANISMUM

und stehet auff Jesu Christi Wort / das kan keiner weder mit Philosophen / noch Sophisterey / Scotisterey / Albertisterey / Thomisterey / und dem ganzen Tardaret umbstossen und widersechten.

V. Volvens igitur tantâ Lutherus cum diligentia, & revolvens codicem Biblicum, non potuit non Divinæ Veritatis lumine, clarissimis in verbo resplendente radiis, magis magisque indies illuminari. Quantos sanè in primo & principali Articulo de GRATUITA PER CHRISTUM HOMINIS PECCATORIS CORAM DEO JUSTIFICATIONE, in quo sita sunt, & consistunt omnia, que contra papam, Diabolum, & universum mundum in vita nostra domemus, (Orthodoxi) testamur & agimus (quemadmodum ipse locutus postea est Lutherus Artic. Schmalc. P. II. Art. I. p. 305. adde Form. Conc. p. 683.) habuerit profectus, antequam de Reformatione cogitaret, ex aureâ plane ad Georgium Spenlein Augustinianum, Anno 1516. datâ epistolâ I c. p. II. seqv. manifestum est, in quâ hominem tentatum hunc inter alia alloquitur in modum: *ceterum quid agat anima tua scire cupio, utrumne tandem suam peritâsa propriam Justitiam discat in Justitiâ Christi respirare, atq; considerare. Ferveat enim nostrâ etate tentatio præsumptionis in multis, & his præcipuè, qui justî & boni esse omnibus viribus student, ignorantes justitiâ DEI, que in Christo est nobis effusissimè & gratis donata, que uni in seipsis tam diu operari benè, donec habeant fiduciam standi coram DEO, veluti virtutibus & meritis ornati, quod est impossibile fieri. Fuisi tu apud nos in hâc opinione, imò errore, sui & ego, sed & nunc quoque pugno contra istum errorem, sed nondum expugnavi. Igitur, mi dulcis Frater, discite Christum, & hunc crucifixum, dicite ei cantare, & de te ipso desperans, dicite ei: Tu, Domine esu, es Justitiâ mea, ego autem sum peccatum unum: assumpsisti, quod non eras, & dedisti mihi, quod non eram. Cave, ne aiquando ad insanam puritatem ad vires, ut peccata or videri tibi notis, imò esse; Christus enim non nisi in peccatoribus habitat. Ideò enim descendit de celo, ubi habitat in justis, ne etiam habitaret in peccatoribus. Istam Charitatem esus rumina, & vide is dulcissimam consolationem eius. Si enim nostris laboribus & afflictionibus ad conscientie quietem pervenire oportet, ad*

(3)
de Justificatione.

B

quid

quid ille mortuus est? Igitur non nisi in illo per fiducialem desperationem tui Operum taorum pacem invenies: disces insuper ex ipso, ut sicut ipse suscepit te, & peccata tua fecit sua, & suam justitiam fecit tuam. Quibus jungi potest ex Disputatione de libero arbitrio viribusque humanis, Anno 1516 ventilata, quæ legi potest T. I. J. L. f. 1. a. conclusionis tertiæ corollarium primum: *Christus Jesus virtus nostra, justitia nostra, cordium & renum scrutator, solus est cognitor meritorum nostrorum ac iudex.*

(4.)
de Bonis O-
peribus.

VI. In corruptissima tunc de BONIS OPERIBUS Doctrina, quam multa desideraverit idem, pluribus exposuit locis, quorum è numero, præter jam jam adducta, duo nobis in præsentem sufficient. Alter ex epist. ad Georg Spalatinum, Anno 1516. scripta, depromptus est, ubi l. c. p. 27. b. de regula, secundum quam bona, quæ à Christianis exiguntur, opera formari debent, unicâ sic differit: *Nequaquam igitur justitia Legis sive factorum tantum est in ceremoniis, sed rectius etiam in universi decalogi factis. Quæ quando sunt extra fidem Christi, etiamsi faciant Fabricios, Regulos, & planè integerrimos Viros apud Hominem: non tamen plus sapiunt justitiam, quam sorba ficum. Non enim ut Aristoteles putat, iusta agendo justii effimur, nisi simulatorie: sed justii, (ut sic dixerim) fiendo & essendo operamur iusta: prius necesse est, personam esse mutatam, deinde opera: prior placet Abel, quam munera ejus.* Alter ex alia ej. anni ad eundem epist. excerptus, proponit, quam Lutero displicuerint immodicæ, quæ invaluerunt eâ tempestate, bonorum operum laudes; obiter enim sumptâ à laudibus, quibus Clementissimus eum Princeps ornaverat, occasione, l. c. p. 31. b. differit: *Nolim, aut abs te, aut ullo homine laudari. Quia vana laus hominis: sola DEI laus vera: sicut Scriptum est: non in homine, sed in Domino laudabitur anima mea, & rursum: non in nomine vestro, sed laudamini in nomine sancto ejus. Non quòd sint reprehendendi laudatores nostri: sed quòd sunt laudatores hominum potius, quam DEI, cui soli Laus, Honor & Gloria Amen.*

7.
de cultibus
electiis

VII. De CULTIBUS in specie ELLECTITIIS, in quibus summa olim, & omnis ferè collocabatur sanctitas, quid senserit, ex citatis modò videre est, literis, in quibus Spalatio,

latino, Lutheri, de adornanda versione opusculorum aliquot in linguam vernaculam, consilium expetenti, ita respondet: *quicquid igitur operatus fueris, dummodò fuerit bonum, & vox Christi, nihil dubites, placebit, & proficiet, sed paucis ac rarissimis, quia oves sunt rarissime in hac luporum regione. Ante omnia tamen Christi consilium & Voluntatem humili oratione require, cui etiam bona non placent, quae sine jussu & voluntate ejus fiunt, sicut dixit Esaias 30. vae filii defertores, ut faceretis consilium, & non per Spiritum meum. Ne ita sequaris tuam bonam & piam intentionem, (ut vulgus religiosorum & sacerdotum passim, & pessimè errat) sed licentiam, imò jussum tuum, in hoc precipue, Sin omni opere tuo require, nisi voles stipulam fieri opus tuum.*

VIII. De PEREGRINATIONIBUS IN LOCA ABDITA ET DESERTA RELIGIOSIS, in summo tum apud omnes collocatis pretio, quid statuerit, docent nos hæc ad G. Spenlein Anno 1516 perscripta, l. c. p. 12. b. *Infelix istius iustitia, quæ alios sibi comparatos veluti peiores sustinere non vult, & sugam, & desertum meditatatur: qui patientia, & oratione, & exemplo præsentis tibi prodesse debuit: Hoc est talentum Domini abscondere, & conservis non tradere, quod debetur. Igitur spes lilium, & rosa Christi, scito, quoniam inter spinas conversatio tua erit: tantum vide, ne per impatientiam & temerarium iudicium, vel occultam superbiam tu spina fias. In medio inimicorum regnum Christi est, ut Psalmus dicit. Tu ergo, quid fingis medium amicorum? igitur quicquid tibi defuerit, coram Domino Jesu prostratus impetra. Ipse te docebit omnia: tantum inspicere, quid ipse pro te, & omnibus fecit, ut discas & tu, quid pro aliis facere debeas. Si ipse non nisi inter bonos vivere, & pro amicis mori voluisset, pro quibus, quæ sò mortuus esset, aut cum quo unquam vixisset?*

IX. Solenne illud REFUGIUM AD INTERCESSIONES ET MERITA SANCTORUM, quam fuerit aversatus, colligi haud obscure poterit, ex Disputationis superius citatæ Conclus. 3. Coroll. 2. quod ita se habet: *cum credenti omnia sint auctore Christo possibilis, superstitiosum est humano arbitrio aliis Sanctis alia deputare auxilia.*

X. Superstitiosum RELIQUIARUM CULTUM, quam fastidierit, quamque allaboraverit, animis, doctrinæ vanitate imbutis, sanctiora longè consilia, certioraque suppeditare auxilia, ex datis ad Ge-

(6)
de Peres
grinati-
onibus
in loca
abdita et
deserta,

(7)
de cultu
Sancto-
rum.

(8)
de cultu
reliquiarum.

Org: Leiffer. Anno 1516, literis, l. c. p. 13. b. manifestum est, ubi tentatum hunc in modum erigit: *Crux Christi divisa est per totum mundum, unicuique sua portio obvenit semper. Tu ergo, ne abicias eam: sed potius, ut sacrosantas reliquias suscipias, non in aureum vel argenteum ferculum: sed in aureum, i. e. mansuetâ charitate imbuam cor. Si enim lignum crucis contactu carnis & sanguinis Christi ita consecratum est, ut reliquie nobilissime habeantur: quanto magis injuria, persecutiones passiones & odia hominum, sive justorum, sive injustorum sanctissima sunt reliquie: quae non tactu carnis ejus, sed amarosissimi cordis sui, & Deificae Voluntatis suae charitate amplexa, osculata, & benedicta, nimirumque consecratae sunt. Quia maledictio conversa est in benedictionem, & injuria in equitatem, & passio in gloriam, & crux in gaudium.*

(9)
de libero
arbitrio,

XI. *Recepta Scholasticorum de LIBERO ARBITRIO, Viribusque humanis Doctrina, quam displicuerit Nostro, peculiari Disputatione, Anno 1516 Wittebergæ habita, cujus superius jam facta fuit mentio, docuit, quam cum Joh: Lango mitteret, hæc simul ad eundem perscripsit: Exspecto valde, nimis, granditer, anxieque, quidpiam vos de istis paradoxis nostris statuat. Verè enim vestris hæc paradoxa, imò cacodoxa videri suspicor, quæ nobis non nisi ortodoxa esse possunt.*

(10)
de
corrupto
Ecclesia
statu, ubi
etiam de
eiusdem
in causa
Reuchli-
niana ju-
dicio.

XII. *Miserabilem, sub quo Ecclesia Christi gemebat, statum occasione iniqui Colonienfium de causa Reuchliniana judicii, ad Spalatinum Anno 1514 l. c. p. 8. b. graphicè prorsus describit: jam verò, inquit, de hoc quid dicam, quod Beelzebub ejicere moliantur, & non in digito Dei? Hoc est, quod sæpè plango, & doleo. Quia nos Christiani incepimus foris sapere, & domi desipere. Centuplum peiores sunt blasphemiae, per omnes plateas Jerusalem, & omnia spirituum libus idolis plena. Quæ cum summo sint studio tollenda, tanquam intestini hostes, nos tamen relictis omnibus illis, quæ nos maximè urgent, ad exterâs & peregrinas causas convertimur, suadente scilicet Diabolo, ut nostra deferamus, & aliena non emendemus. Potestne obscuro isto zelo aliquid stultius & imprudencius cogitari? itane non habent infelices Colonienfes in Ecclesia feras & turbulentissimas causas, ubi exercent Scientiam, zelum, charitatem suam, ut necesse sit eos tam remotis à nobis membris illas exquirere? Sed quid facio? plenum est cor meum ha-*

rum cogitationum magis, quàm lingua dicere possit. Et sanè, ut obiter quoque hoc notemus, quod in certamine illo Reuchliniano a partibus Joh: Reuchlini masculè semper steterit Lutherus, eundemque contra adversarios, barbariei Patronos, pro virili semper defenderit, prouti tum ex adducta, tum ex aliis ipsius patet epistolis, veritatis omnino testimoniis annumerari debet, cum *Reuchlinus ille excitatis Hebraicis & Graecis literis, adversus rabiosam Monachorum pertinaciam, & Judaeorum quorundam perfidiam, januam aperire elegantioribus & purioribus studiis visus sit, adeò, ut ab hoc quasi aurora eruditionis illu-escera ceperit, undè potius à luce Phosphorus, quàm à fumo Capnio dicendus,* (ut Magni verba habent Morhofii, Polyhist: L. I. p. 225.) hancque ratione viam, divinà sic disponente Providentiâ, secuturæ, tot bonorum votis expetitæ Reformationi suo modo straverit: conf. inferiùs n. XIV. Sed ut ad priora revertamur, Cleri Romani vitia quàm accuratè viderit Noster, scripta ad Spalatinum Anno 1516 epistola docere nos potest, in quâ p. 17. l. c. a. *non sunt ait, hæc tempora ejus felicitatis, ut beatum, imo non miserrimum sit, præsulari, i. e. pergræcari, Sodomitari, Romanari: quod ipse satis intelligit, si opera & studia Episcoporum antiquorum studiis & operibus nostræ ætatis Pontificum contulerit, Inter quos nunc sunt optimi: qui bella forensia totis machinarum omnium viribus gerunt, & rem familiarem, i. e. avaritiæ infernum insaturabilem edificant.*

XIII. Usitatam tum CONCIONANDI METHODUM, quâ suos ad populum sermones fabulis, è Vitis, Legendisque S. S. depromptis replere consueverant plurimi, quàm maturè rejecerit Lutherus, cumque saniori permutaverit, ex *αὐτοβιογραφία* ejusdem epistola ante susceptum Reformationis negotium, ut totus probat contextus, ad Spalatinum scripta, quàm exhibet Cl Hottingerus, Hist: Eccl: Sec: XVI, P: II p. 756, apparet, ubi sic ad intimum suum: *Et Charitatis, & fidei officium abs te peto, — i. e. ut vel epistolarum divi Hieronymi ad horam mihi copiam facias: vel certè, quantum potes breviter ex libello illustrium Virorum, (quod magis cupio) mihi exscribas ea, quæ ipse Sanctus de S. Bartholomæo Apostolo scripsit: ita ut ante horam duodecimam habeam: Facturus enim ad populum sermonem nugis illis & mendaciis Catalogi & Legendæ miro modo offensus sum.*

(II)
de recep-
ta tunc
concio-
nandi
methodo

(12)
de Lecti-
one Pa-
trum so-
bria.

XIV. Sedulam quippe accuratamque PATRUM Ecclesiae veteris, hosque inter Augustini præprimis LECTIONEM, Biblico sic junxisse studio Lutherum, ut Doctrinæ non minus, quam Ordinis respectu *Augustinianus* dici meruerit, hincque non parùm in agnitâ ex verbo DEI Veritate confirmatus fuerit, non uno ex temporum istorum monumentis probari potest argumento, ipsaque jam jam adductâ Epistola, dum eam sic concludit: *nolo, ut mireris, quòd Theologus sim, & Hieronymo vacuus sum. Editionem enim, quâ communiter utebar, Job, Langus secum abstulit.* Quibus addi poterit locus N. III. ex p. 23, à nobis adductus, ut & sequens ex epistolâ, ad Langum data, depromptus, p. 34. l. c. a. undè simul, quid de Erasmi, quam ipse de libero hominis in spiritualibus arbitrio fovebat, sententiâ senserit, viderè est, (conf. superius N. XI) sic autem ibi: *Erasmm nostrum lego, & indies decrevit mihi animus erga eum: placet quidem, quod tam religiosos, quam sacerdotes, non minus constanter, quam eruditè aguit, & damnat inveterata hujus & veteriosa inscitia: sed timeat, ne Christum & Gratiâ DEI non satis promoveat, in quâ multo est, quam Stapulensis ignorantior: humana prevalens in eo plus, quam divina. Quamquam invitus eum judicio, faciam tamen, ut te premoneam, ne omnia legas, imò accipias sine judicio. Tempora enim sunt periculosa hodiè, & video quod non ideò quisquam sit Christianus verè sapiens, quia Græcus sit, & Hebræus: quando & B. Hieronymus quinq; linguis monoglosson Augustinum non adequârit, licet Erasmo aliter sic longe visum. Sed aliud est judicium ejus, què arbitrio hominis non nihil tribuit, aliud ejus, qui præter Gratiâ nihil novit.* Ubi tamen de iis, quæ in laudem Erasmi, ceu ingeniosi, non minus, quam rigidi Cleri Romani Censoris dicuntur, idem esto judicium, quod de Reuchlino, conf. N. XII.

Testimo-
nia ad-
ducta, etsi
sufficien-
ter pro-
bent id,
quod pro-
bare de-
bent,
nullum.

XV. Et hæc ad fidei Systema, strenui Catholicæ Veritatis sub ipso Papatu Confessoris, Lutheri, maximâ sui parte *Lutheranum*, i. e. Orthodoxum, & Anti-Pontificium, ante ipsum *Lutheranismum*, seu coeptam Reformationem editum primis quasi lineis depingendum sufficientiant. Possemus plura ad hujus illustrationem Materiæ proferre testimonia, nisi, quæ prolata jam sunt, abundè, quod probandum erat, adstruere viderentur; & quæ non proferre liceret? si omnia de primitiis

tiis illis Lutheri nostri monumenta, quorum copiam fuisse haud exiguam ex epist: ad Langum l. c. p. 28. b. colligi potest, in hunc usque diem superessent, aut quæ forsitan supersunt adhuc, ab iis, in quorum latitant Bibliothecis, cum orbe erudito communicarentur. Nec ullum credo esse dubium, illustria planè hujus rei testimonia, (ut nihil nunc dicam de plurimis, quæ ad illustrandam temporum illorum Historiam ex eodem fonte hauriri possent, adminiculis,) reperiri in Bibliis antiqvis Latinis, quotidiano Lutheri usui, à primis ut videtur, studii Bibliæ ei annis, ad extremum ferè vitæ diem usque, consecratis, plurimisque varii generis Annotationibus, propriâ Beatissimi interjectis manu, illustratis, quæ in Holmiensi POTENTISSIMI SVECLÆ REGIS Bibliothecâ, in quâ asservantur, benevolo Superiorum indultu inspicere mihi, cum illic locorum degerem, contigit. Cum interim præter nonnulla alia exiguo illo Epistolarum Lutheri, Aurifabri, (qui ipse, quàm multa de primis Megalandri Scriptis, vel temporum injuriâ, vel ipsâ hominum incuriâ interciderint, non sine gemitu indicat in Epist: nuncupatoria T. I. præmissa, & in ipsis epistolis T. I. not. marg: ad fol: 28. b.) studio publicatarum apparatu contenti ferè jubeamur esse, testimoniis etiam illis, ex hoc potissimum volumine, non ubivis etiam obvio, verbotenus adductis, paucis equidem, quæ tamen id, quod probandum sumpsimus, evincere poterunt, Lectorem benevolam contentum fore speramus.

XVI. Cæterum, ut vi promissi de usu adductorum quoque rectius constet testimoniorum, operæ pretium erit paulò penitiùs eundem indagare. Poterit autem quadruplex potissimum assignari. Primus erit, ut inexhaustam divinæ Sapientiam & Bonitatem Providentiæ submissâ, quâ par est, rimemur, miremurque observantiâ, quæ cum Lutherum nostrum ad perficiendum stupendum illud Reformationis opus ordinaverit, maturè eundem præparare quasi ad illud dignata fuit, donec tandem acceptis cælitus viribus, aptus evaderet ipse, qui labores, captum, viresque hominis superantes, inchoaret, feliciterque consummaret. Cujus rei quædam quasi præludia in Scriptis nobis ipsis superesse summi Clementia Numinis voluit, ut ad persolvendas toto pectore gratias novo quasi stimulo incitaremur.

XVII. Secundus insignium Catholicæ Veritatis Confessionum

*tamen
dubium,
& super-
esse. &
superfu-
isse longè
plura.*

*Usus et-
simoni-
orum
quadruplex: Pri-
mus, Divi-
na confi-
deratio
Provis
dentia*

*Usus se-
cundus:
usus
duplicis*

fabula 16

papistica
Reforma-
tionis Lu-
theranae
veritate
et
sanctita-
tem de
fruentis
refutatio

Ubi (N) fa-
bula prior
de Luthe-
ri, Augu-
stiniani
in Domi-
nicanos
odio ob
concessi
Dominic-
anis pre
Augusti-
niani in
dulgenti-
arum
promul-
gatione
concepto,
ceu pri-
mo Refor-
mationis
incita-
mento ex-
ponitur
ex mente.

(1)

Bellar-
mini.

(2)

Röfii

(3)

Variorum

usus est, ut duplici ex cerebro Pontificiorum, ad palliandos horrendos tot, & indulgentiarum imprimis, qui depravaverant omnia superiori seculo, abusus, & profanandam obscurandamq; Reformationis, ministerio Lutheri instituta, & Sanctitatem & Veritatem Historicam, excogitato figmento obviam feliciter eamus.

XIIX. Scilicet (1) Adversariorum pleriq; ut, quantum in ipsis est, luci clarissimæ tenebras, à Principe tenebrarum ipsimet antè excoccati, offundant, Tetzeliū, nundinationesqve indulgentiarum, Lutherum ut Monachum Augustinianum, ob promulgandarum munus indulgentiarum Augustinianis, (qui perfuncti eodem longo jam fuisse credebantur vulgò tempore) ereptum, Dominicanis verò deman datum, urgente imprimis Generali per Germaniam Ordinis Augustiniani Vicario Staupitio adeòq; non nisi ex odio & invidiâ impugnasse, audacter fingunt. Ipsum audiamus Bellarminum L. IV de not Eccl. C. XIII. p. 346. scribentem: *initium primum omnium heresum hujus temporis constat fuisse inviden iam. & ambitionem Lutheri, agrè ferentis munus promulgandarum indulgentiarum à sui ordinis Monachis ad Monachos ordinis Predicatorum translaturum fuisse, ut scribit Job. Cochleus in Actis Lutheri Anno M. D. XVII.* Quæ more suo prolixius sic exaggerat Petrus Röstius Pseudo-Jubilæi p. 65. C. IIX, probaturus inde non Spiritus s. ope, sed Diaboli captum Lutheranismum. quâ inquit, tempestate toti terrarum orbi Leo. X. concessit indulgentias, eas Germaniæ promulgandas commendavit Alberio Brandenburgico, Archi-Episcopo, & Electori Moguntino, hic Dominicanis Patribus, atq; in his Tetzelio, singulari prudentiâ, & eruditione Viro, eas commisit, præteritis Augustinianis, in er quos Lutherus debebat, tunc Monachis, qui istud suis cum quibusdam Fratribus, item Monachis, animo iniquissimo iu it, & imprimis Job. Staupitius, familiâ nobilis, Ordinis Augustiniani per Germaniam vicarius Generalis, Homo varicie & astu insignis, id omnium minime sustinere potuit. Quæ eadem repetit. p. 133. concludens Lutherum, seu Angelorum Apostatarum Principem, ob superbiam si ut fulgur de cælo in cariarum esse d' laolum, addatur p. 147. Iisdem insunt vestigiis Surius ad An: 1517. Lindanus in Dubitatio, Dial. I. C. VI. Præcolus in elenco heresum L. XC. XV. p. 271. Hofius in confutatione Prologomen. Brentii L. I. sub init.

Corneq;

Cornelius à Lapide in I. Pet. II. p. 397. Petrus Cutfemius in *Saxonia Catholica*. p. II. Spondanus ad An. 1517. n. 15. Carolus Carafa in *Comment. de Germania Sacra restaurata* p. 10. II. Thomas Stapletonus T. II. *Opp. Orat. Academ.* 20. p. 616. Josephus Mansus in *Bibl. Moral.* T. II. Tr. 38. Disc. 6. n. 4. & alii à B. Gerardo *Conf. Cath. L. I. P. I. C.* 7. p. m. 162. Franckio *Disqu. de Pap. Indic.* & Sinnichio *Goliathismo prostrigato*, adducti. Hucque intendit digitum haud obscure Maimburgius ipse *Hist. Lutheranismi* L. I. Sect. VII. à Cochleò suo, primario hujus mendacii promulgatore, seductus, scribens: interim Job: Stappitius, Vicarius Augustinianorum in Germania Generalis, ansam hinc (ex promulgatione puta indulgentiarum per Dominicanos facta) sumpsit, ut palam istis, qui ministerio suo manifestè abutebantur, & quos alioquin parùm amabat, contradiceret — sive igitur Vicarius iste egrè ferret, & pro injuria reputaret, quòd Dominicani in indulgentiis predicandis praeferrentur ordini suo, qui antea illo manere in Saxonia fungi solitus erat; sive verè commoveretur corruptelis, quae palam in publicatione indulgentiarum apparebant, querelas suas ad Principem detulit, & omnibus viribus resistere Dominicanis decrevit. Quoniam autem adiutoribus contra adversarios tam potentes & formidabiles opus se habere judicabat, ex toto religiosorum suorum, & doctorum etiam cetera vii constituit viro, qui sine contradictione maximà tunc existimatione in Universitate Wittebergensi florebat, celebri nempe Martino Luthero. Et l. c. Sect. X. ubi ita, Hic igitur (Lutherus) erat in vigore tunc etatis triginta quatuor annorum magnàq; Wittebergae estimatione constitutus, quem Vicarius Augustinianorum Generalis in Dominicanos immisit, qui Anno 1517. indulgentias Leonis Papae in Saxonia predicabant. Lutherus gloriae cupidus, occasionem ànclarescendi lubentissimè arripuit. Nec praetereundus tandem, qui antiquam hanc fabulam ad ductum Pallavicini verae Concilii Tridentini *Historiae* L. I. C. 4. p. 6. & 10. nuperrimè item renovavit. Natalis Alexander in *Selectis Historiis Ecclesiasticae Capitibus*, & in loca ejusdem insignibus *Diff. Hist. Chronol. Crit. Dogm. Sec. XV. & XVI. P. I. Art. 10. S. 1.* p. 433. scribens: Accidit interea, ut Leo X. P. M. novas indulgentias pro funderet, ac per orbem predicari curaret, occasione fabricae templi S. Petri Romae, quam Julius II. inceperat. *Archiepiscopo Moguntino*

(4.)
Maimburgii.(5)
Pallavicini.(6)
Natalis
Alexandra

Magdeburgensi S.R.E. Cardinali, Alberto, Marchioni Brandenburgensi, promulgandarum in Germania indulgentiarum provincia demandata est. Is Septemvir delegatus munus id commisit J. Tezelio, Ordinis F.F. Prædicatorum, Professori Doctissimo, quæstori fidei, seruido conitionatori, qui paulò ante similem delegationem pro Teutonicis Equitibus administraverat. Id Augustinianorum commovit invidiam, quibus Vicarii Generalis nomine præerat in Germaniâ Staupitius, apud Saxonie Ducem Fridericum perquam graciosus. Eo favente Ordinis Eremitani Moderatore Lutherus contra indulgentias declamare cœpit ac debachari, Conf. p. 435. ubi petulantiam, superbiam & ambitionem Luthero inde tribuit.

(2)

Fabula posterior de re-
pulsâ à digni-
tate Cardinali-
titia, quam
passus erat

Lutherus, ceu
tano & Sleidano excerptâ,
Lur: Paris Gall. idiom. ante annos circiter
odii in Ecclesi-
am Curiam
Romanam
causa refer-
tur ex mente

(1)

Talapied.

(2)

Sinnichii,

(3)

Forneri.

(4)

Variorū, quæ
digitum huc
forsan inten-
derunt

XIX. Alii (2) simplici non contenti mendacio, præter jam adductam fabulam, quam omninò etiam approbant, novam, eamq; longè adhuc absurdiorē comminiscuntur, quâ de Sinnichius in Goliathismo profligato p. 47. ita: *aliam præterea recalcitrationis ejus (Lutheri) anam commemorat Natalia Talapied in vita Luth: ex Fontano & Sleidano excerptâ, & Lur: Paris Gall. idiom. ante annos circiter 80. (scribebat hæc anno 1667. Sinnichus) excusâ; repulsam nimirum à dignitate Cardinalitia, quam pridem ambierat, cum Romæ negotia quorundam Monasteriorum sui ordinis procuraret; Unde etiam utramque conjungendo fabulam illud Augustini L. de utilitate credendi C.I. hereticum alicujus temporalis commodi, & gloriæ, principatusq; sui gratia falsas novasq; opiniones protrudere afferentis, ad Megalandrum memoratus applicat Sinnichius. Eisdem fabulas verbis quoq; profus iisdem profert in Jubilæo suo Quindecimvangelico, opposito Noribergens. in Reformationis memoriam A. 1617. celebrato jubilæo, Andr. Fornerus p. 19. conf. etiam p. 78. Videturq; fluctuare hinc Nicolaus Wilsonus in præfatione concioni Joh. Fischerii, Roffensis in Angliâ Episcopi, cum scripta Lutheri publicè ibi essent comburenda, habitæ, præmissa, p. 1373 Opp. Fischerii, scribens: *Seu humane gloriæ, seu vindictæ in communem Patrem nostrum Papam, & suos, seu uriusq; quod vero propius videri potest, cupido primum in hoc insinularit, (Lutherum) seu aliud quippiam, in medio relinquo. Nec fallimur forsân, si omnes illos, qui odii in Curiam Romanam, ambitionis, & vanæ cupiditatis gloriæ crimi-**

mine

mine Reformatorem innocentissimum gravant, ad vetus illud, à qv̄e Sinnichio, & Fornero renovatum respicere figmentum existimemus, id quod tamen clarioribus eloqvi verbis pudor ipse vetuit.

XX. Verùm enim verò ut scopo in controversiâ hæc totâ excidere suo Pontificios nunc non dicamus, cum, etiamsi, Lutherum vel invidiâ vel ambitione &c. ad taxandos Romanæ Ecclesiæ abusus fuisse impulsus, probare firmiter satis possent, nondum tamen sic, uti perversam Lutheri intentionem, ita ipsam etiam per Lutherum institutam Reformationem culpandam penitus, rejiciendamqve esse, quemadmodum evincere hinc intendunt, probaverint, siquidem & pessima hominum instituta ad optimum dirigere finem Divinæ Dextrâ novit Omnipotentia; solâ invidiæ, ambitionis & superbiæ imputatione, quantum etiam hæc cum audaciâ, nondum deterremur, memores illorum, quæ ad depellendam criminum horum infamiam in ipso hoc negotio epistola ad Joh. Langum L. I. Epist. p. 41. b. protulit quondam Lutherus:

Quis ignorat, inqviens, quin sine superbia aut saltem sine specie superbia, & contemtionis suspicione possit quicquam novi produci? Finge enim ipsam humilitatem nova conari, statim superbiæ vitio subjicietur ab iis, qui aliter sapiunt. Cur enim Christus, & omnes Martyres occisi sunt? cur Doctores passi invidiam? nisi scilicet, quia superbi, & contemptores veteris & inlytæ Sapientie seu Prudentie visi sunt: aut quod talia nova sine consilio illorum protulerint, qui vetera sapiebant. Ista ambiciosi & claritatem nominis affectantis animi argumenta esse, quis nisi iniquissimus credat? Absqve ullâ interim vel specie veri criminum notam hic inuri Luthero & ipsi, dum multa dicunt nihil verò probant, Adversarii, & veritatis sole clarior evidentia nos docebit.

XXI. Ad primum enim, de Augustinianorum in Dominicanos odio, ob promulgandarum munus indulgentiarum, præter morem, qui invaluisse hæctenus credebatur, Augustinianis ereptum, Dominicanis verò demandatum, concepto, figmentum quod attinet, falsitatē ejus palpabilem vel inde conspicimus, quòd, quicquid de istorum origine certaminum dicitur, sine omni dicatur fundamento, censoribus ipsismet adversariis, siquidem recepti quondam moris fuisse, indulgentiarum per Saxoniam præconium Augustinianis concedere præ Dominicanis,

C 2

unde

(1)
Refutatur fabula utraqve(1.)
In genere(a)
ostendendo scopo in tota controversia hac suo excidere Pontificios, etsi vera esset utriusq; criminis imputatio.(3)
Verbis Lutheri ipsius.(2.)
In specie demonstrando absurditatem figmenti utriusq.(a)
ex argumentis historicis.

unde omnem odii fontem plerique fabulæ promachi vulgò derivant, multis etiam argumentis contra Sarpium, L.l. Hist. Conc. Trid. p. 5., diverso tamen à reliquis Papæ mancipiis scopo, afferentem: *invaluerat in Saxonia consuetudo, quoties Pontifices eò miserent indulgentias, earum divulgandarum curam fratribus Ordinis Eremitanorum demandare*, negant Pallavicinus, l. c. p. 6. & Natalis Alexander l. c. qui ex mente Pallavicini p. 146. expresse scribit: *calumniatur S. S. cum indulgentiarum promulgationem fuisse demandatam ait Dominicanis, non Eremitis, s. Augustinianis, ut mos erat. — Falsum imprimis est, quod Augustinianis hoc munus injungi consuevisset, id enim Julius II. Minoribus imposuerat, &c.* Quod etiam confirmari posse videtur ex D. Andr. Mollerii Chronico Fribergensi P. II. p. 143. (cujus in Augusto Opere Seckendorffiano L. I. p. 13. a. fit mentio,) quando eundem famosum Dominicanum Tetzeliū Anno jam 1507 primā viē Fribergam venisse, & intra biduum duo florenorum millia indulgentiarum causa in urbe lucratum fuisse, narratur; ad minimum certe decennio jam ante disputationem Lutheri ansam habuisse suas instituendi querelas Augustinianos, eo probabitur, si Dominicanis Nundinationem hanc invidere vel voluissent vel potuissent indeq; per Lutherum post eam impugnassent; neque intermissuri fuissent, ut principiis obstarent, suas idem querelas, si modò justa conquerendi causa ipsis suppetiisset.

XXXII. Alteram verò, de Lutheri in Curiam Romanam, ob repulsam à dignitate Cardinalitia, concepto odio, quod concernit fabulam, nullitatem ejus evidenter facillè perspiciet, qui modò noverit, Lutherum tam abjectæ conditionis habitum esse monachum, ut etiam ob personæ vilitatem, de reformationis successu cum Crantzio desperaverint plurimi; fastigium verò Cardinalitium in eo tum fuisse pretio, ut cum XXXI. Purpuratos, (quos *Cardinales, nescio, a quibus averni vocant cardinibus* ut cum Pelargo, mox adducendo, loquar) ad promulgandas per eos indulgentias creasset Leo X. iidem præter amplissimam meritorum in Curiam Romanam, quibus jam tum eminebant, pollicitationem, ex pacto, quinquaginta aureorum millia, referente Paulo Langio apud Pelargum in *Plejade Orationum* S. S. Orat. I. solvere Pontifici, cum his maclari honoribus desiderarent, fuerint coacti; quod cum fieret, ut obiter id notemus, tantâ tempestatis vehementia concutiebatur Roma, ut

ut fulminis impetus & ipsum, in quo sacra adhuc peragebantur, feriret templum sic, ut sculptus puerulus, Salvatoris Infantiam representans, è gremio effictæ Mariæ, clavescq; manibus statuæ, Petrum adumbrantis, non sine summo Leonis, novorumq; Cardinalium horrore, exciderent, teste Joh. Frommio, Orat. de Lutero Wittebergæ Anno 1657 d. 11. Nov. habitâ.

XXIII. Sed quid opus est vagari extra oleas, & ad refutandos Pontificios varia sollicitè conquirere argumenta, cùm sufficere nobis possit, si nostri solum memores promissi, quâ ratione, ex adductis Lutheri primitiis, utraque refelli possit fabula, ostenderit. Sanè si ex memoratis Veritatis confessionibus, à Lutero, sub Papatu adhuc vivente, editis, certum est, (quemadmodum certissimum esse vidimus,) ante immodicas illas indulgentiarum, promotore Tetzelio institutas, prædicationes, omni studio Lutherum assiduæ S. S. literarum, antiquorumque Ecclesiæ Patrum lectioni incubuisse, indeque in quàm plurimis fidei capitibus Evangelicam hausisse Veritatem, imò abusus, qui in Romanam irreperant Ecclesiam, non vidisse solum, sed & acriter satis, tum privatim, tum publicè, in institutâ quoque Disputatione solenni impugnasse, & corripuisse, studiis præterea Linguarum, aliisque tunc rarioribus, totum se dedisse, ac causam horum, qui pulsâ barbarie, introductâque literaturâ elegantiori, ad instituendam præparare animos reformationem conabantur, pro virili defendisse; manifestum quoq; est, ad promovendum desideratæ tot votis negotium Reformationis, proclivi admodum fuisse animo semper eundem, qui non ex invidiâ in Dominicanos, nec ob denegatam, quam nunquam ambierat Purpuram, sed injustis solum indulgentiarum promulgationibus ad justam concitatus iram tandem prodiit in publicum, solenni que horrendorum reprehensione abusu salutare reformationis opus opportuno prorsus tempore Duce DEO est auspiciatus.

XXIV. Cui nostro argumento duplex addunt robur ipsimet adversarii; alterum hi, qui Lutherum, dum sub jugo Papatûs adhuc viveret, de novis (sic enim antiquam veritatem vocant) cogitasse dogmatibus, receptis Curia Romanæ hypothesibus adversis, virulento quidem animo asserunt, Catholicæ tamen in tenebris Papalibus Fidei confessorem eum, vel inviti & infeci, hoc ipso faciunt; alterum illi, qui ipsos, sub quibus gemebat Ecclesia, abusus, interque eos indulgentiarum in specie impudentissimi Tetzeli nundinationes Lutherum, ut bo-

(B) ex adductis Lutheri primitiis.

(γ) Ex duplici Adversariorum confessione veritatis.

nos quoscunque alios, offendisse, inque Theatrum quasi protrussisse, concedunt non sine laudabili candore, hacque ratione Lutherum ipsum ab imputatâ culpâ absolvere, eamque Tetzelio cum Sodalibus quàm iustissimè adscribere vel ipsa impellente veritate coguntur.

Prima est eorum: qui Lutherum sub ipso Papatu dogmatum Papalium osorem fuisse asserunt, quod faciunt (1) Lindanus & Prateolus.

XXV. Ad prius quod spectat, tria nobis celeberrimorum inter suos Pontificiorum testimonia sufficient. Primum Lindani, quod totum exhibet cum omnibus, quibus scatet erroribus Historicis, cui libet, vel modicè harum rerum gnaro, obviis, consensuque suo confirmat Prateolus *Elencho Hæresium* p. 271. hunc in modum. *Martinus Lutherus, Islebiensis Saxo, post Juris studium, ubi fuisset jcti fulminis in agro prostratus, Augustini regulam annos jam 10. professus, recens Româ ante biennium reversus, Doctore S. Theologia Erfordia creatus, magnas sanè in Catholicâ Christi Ecclesia per Saxoniam dedit turbas. Novas enim, variasque per illud tempus questiones non tam ingenii confidentiâ, quàm contentioni studio, rixandi que libidine jam annos aliquot in Aristotele, & illius etiam Sophismatibus haud infeliciter exercitatus, spargere aggrediebatur, non solum Witebergæ, ubi suam Theologiam profitebatur, sed Heidelbergam quoque accersitus ibat, vanissimum glorie quæribunde mancipium, Disputaturiens, atque themata valvâ figens de libero arbitrio, de operum meritis, de indulgentiis, de penitentiâ, de justificatione, ac de illo imprimis articulo Symboli: credo remissionem peccatorum. Post hæc Leonis indulgentias impugnat, eò promtior, quia mens jam abalienata fuit. Hæc Lindanus & cum eò Prateolus summa quidem imis miscentes, nostram tamen thesin præsentem abundè confirmantes.*

(2.) Stapletonus.

XXVI. Lindano jungimus Stapletonum, Lutherum, ut fidei Lutheranae sub Papatu confessorem, sic describentem: T. II Opp. Or. acad. 20. p. 616. cum (Lutherus), in Catholicâ adhuc existens Ecclesia scrupulosus monachus esset, & (ut de se ipso scribit) conscientia inquietissima, ideoque Senior quidam Monachus Augustinienensis, ut ejus animum, nimiam trepidatione dejectum, ad meliorem spem erigeret, ad alterum tamen extremum imprudenter desectens, constanter cum hortaretur, non solum credere remissionem peccatorum in genere datam, juxta Symboli tenorem, sed etiam firmissimè credere, sibi esse remissa peccata, & hunc esse illius Articuli sensum, ille hæc exhortatione non tam sursum, quàm deorsum præcipitatus, planèque ex timido inflatus, ex pusillanimitate præsum-

sumptuosus, ex meiculofo audax factus, hoc Senioru verbo, quasi oraculo, (sed Demonis, non DEI) accepto, statim monstra illa, & portentosa opinionum de libertate Christiana, de solâ fide justificante, de speciali istâ certitudine Gratia, de imputativâ justitia, aliâque consimilia, Ecclesiæ Christiana dogmata hætenus inaudita, pariturivit bellua, animoque fabricare cepit.

XXVII. Omnium autem illustrissimum de Luthero, Veritatis (3.) Gretserus. Evangelicæ teste, suppeditat testimonium Gretserus, Exercit: Theolog. adversus Hæreticos p. 109. in. Comment. in Orat. Hunnianam scribens: Porro Lutherum quoque Hæreticum futurum non adeo arduum erat divinare sive Mellerstadio, sive cuiunque alteri, perspicacioris ingenij homini. Ut enim olim S. Gregorius Nazianzenus de Juliano Apostata, qualis, & quam pestilens futurus esset, argumentum cepit ex vita & moribus, & totâ corporis conformatione, ita ex Lutheri studiis, dictis, & factis nullo negotio quivis colligere poterat, quorsum fastuosus ille, & arrogantissimus Spiritus evasurus esset. Utinam plures epistolæ exstarent ex illis, quas Lutherus ante annum MDXVII. scripsit, repræsentarent enim nobis tanquam viva imagines pectus illud Lutheri, jam tum variarum sectarum seminarium; sicut & illæ paucula, quæ superant, satis superque Lutherum nobis depingunt, in quarum unâ ad Spalatinum, quâ dissuadet, ne Staupitius creetur Episcopus, hæc evomuit: non sunt hæc tempora &c. vid: supra testimonium, ad quod respicit Gretserus, n. 12. p. 13. nobis adductum. Conferri etiam potest, qui digitum huc intendit, Theophilus Raynaudus in Tract. de Apostasia à religiosis Ordinibus, p. 109.

XXIIX. Quod attinet ad posterius, Pontificiorum de abusus Romanae Ecclesiæ testimonia, quibus defenditur Lutherus, dispesci poterunt in ea, quæ corruptelis variis reformationis occasionem tribuant in genere, & ea, quæ nundinationibus in specie indulgentiaris eandem adscribunt.

XXIX. Generalia ut præmittamus, ipsum audiamus Bellarminum, audiantq; nobiscum eum Bellarministæ omnes, seu Papistæ (suo enim tempore in Gallia & Anglia eundem habitum fuisse Bellarministam, cum Papistâ, quemadmodum antiquitus pro eodem ponebatur Athanasii Confessio, & Fidei Catholice Professio, Petrus refert Cortonius q. verela.

Secunda Veritatis confessio est ex Pontificiis eorum, qui abusus Curie Rõ. Reformationi præbuisse occasionem concedunt, quorum testimonia sunt vel generales vel speciales q. verela.

Proferuntur
generales
querelae de
abusibus Cu-
riae R. (1)
Bellarmini.

nus apud Jac: Fuligattum in vita Bellarmini p. 114.) in concionibus suis p. 235. Dom: Lætare sic ingemiscentem: *Annis aliquot, antequam Lutheranæ & Calvinianæ Hæresis oriretur, nulla ferme erat, ut ii testantur, qui etiam tunc vivebant, nulla, inquam, propè erat in judiciis Ecclesiasticis severitas, nulla in moribus Disciplina, nulla in S. S. literis & iudicio, nulla in rebus divinis reverentia, nulla propemodùm eræ religio. Eximius ille Cleri, & S. S. Ordinis decor perierat, vilissimo cuique ludibrio erant Sacerdotes, à populo contemnebantur, despiciebantur, gravi diuturnaque laborabant infamiâ. Et undenam hæc omnia? nonne ex eo, quod Pastores ordine præpostero non præcipuè Gloriam Christi, & opium suarum salutem, sed panes & pisces, hoc est redditus potissimum & proventus in Ecclesiasticis muneribus querebant?*

(2.)
Serarii

XXX. Bellarmino Socium damus Nic. Serarium, Lucis illud jubar Ecclesiæ Germanicæ (iudice Baronio T. XII. Annal:) in Comment: ad L. Judicib. C. VII. p. 194. ingenuè scribentem: *Peccavimus cum Patribus nostris! Sanè nisi fuisset in Lutheri exortu Clericorum Disciplina solutior, Doctorum vel rarias vel segnitias major, omnium vita corruptior, nunquam malorum tantum nostra ætas sensisset. Quibus addi possunt querelæ Jes. Hentici Marcellii, sapient. pacif. disqu. l. art. V. Prop. VI, Valeriani M. sub initium iudicii defensi de regula credendi Acatolicorum, Seren. Hassiæ Landgravii Ernesti in sincero & discreto Catholico L. II. C. IV. Sect. III., ipsiusque Papæ Hadriani VI. in instructione, eunti ad Comitæ Annæ 1622 Norimbergensia Legato Cheregato data, fatentis: eum fuisse Ecclesiæ, Curiaque Romanæ statum, ut universus mundus illius Reformationem avidius desiderarit, agnoscentisque: omne hoc malum; (de quo tantoperè orbis tunc querebatur) à curiâ Romana processisse, & inde corruptionem in omnes inferiores emanavisse, quas exhibet verbotenus Magnificus & summè Venerabilis D. D. Kortholtus, Patronus, Præceptor & in J. C. Parens pietate filiali ætatem De-
venerandus in Dissert: de Schismate super. Sec. Protestantes inter & Pontificios erato p. 14. seqv.*

Subjiciuntur
speciales nun-
dinationis
indulgentiarum
reprehension-

XXXI. Quod ad Speciales Abusuum indulgentiarum Reprehensiones attinet, è Confessorum hic veritatis numero ipse rursus non excludendus est Bellarminus L. II. de Indulgentiis, C. I. p. 2086. in adductæ superius N. 18. objectionis suæ responsionem asserens: *notasse Lutherum er-*

torum

vorem illorum, qui usq; adeò indulgentiis confidebant, ut securos se de salute eterna esse arbitrarentur, si nummum argenteum in arcam juxta præscriptum indulgentia conjecissent, — Sita progressum à reprehensione abusu ad reprehensionem indulgentiarum; ut & l. c. p. 2131. (ubicontra Chemnitium disputat) scribens: ignorare non potest (Chemnitius) abusu quaestuariorum, quibus utcumq; accommodari possent verba S. Petri (Act. IIX. 20. pecunia tua tecum sit in perditionem, quod donum DEI existimasti pecuniâ parari,) ut ea Cajetanus accommodat, Romanis Pontificibus adeò semper displicuisse, ut eos publicis constitutionibus damnaverint & prohibuerint. Quæ eadem repetit l. c. p. 2161. Addatur etiam p. 2066. in quâ laudandum meritò Clementem IIX. P. M. asserit, quod decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. de moderandis indiscretis indulgentiis, & Decretum Concilii Tridentini Sess. 25. de revocandis indulgentiis ad veterem & probatam Ecclesiæ consuetudinem executioni mandare studeat, subjiciens: veteres enim parcissimos fuisse in indulgentiis conferendis, notissimum est.

XXXII. Ubi tamen quam firma parùm sint, quæ in Romanorum Pontificum excusationem affert Bellarminus, provocans ad Constitutiones ipsorum, quibus quaestuariorum damnaverint abusu, quamque in Leonem imprimis X. non quadrent ea, ex ipsâ Petri Svavis Polani, (seu F. Pauli Sarpilii Veneti) *Historia Concilii Tridentini*: (ad cujus veritatem de throno deturbandam, Cardinalis Sfortia Pallavicinus suam Concilii Tridentini Historiam conscripsit equidem, sed eo cum successu, ut ex ipsâ Schola Romanâ Doctissimi Galli in *Ephemeridibus suis Eruditorum* T. I. Ephemer. XII. p. 118: ingenue scribant: periculum est, ne quis hujus (Petri Svavis) Historiam, utpotè egregiè conscriptam, præferat Pallavicini Historiæ, quæ forsân verior, non autem verisimilior) audiemus, sic autem inter alia is: p. 4. Hoc rerum statu Leo — Magnificentiam suam sumptibus immodicis ac profusis in cognatos, aulicos, & literarum Professores largitionibus, eo usque ostentabat, quoad desiccatis cæteris omnibus, quibus undecumque congregatis, Curia Romana solet irrigari, divitiarum rivulis, ad fontem indulgentiarum tandem itum est. Et paulò post: Et quamvis in Leonis Diplomate exsequendo non nihil intervenerit parùm pium & honestum, (nobis mox dicendum) unde offensio, & rerum novandarum occasio nata: certum tamen est, permulta superiorum

sones.
(1)
Bellarmini

(2)
Sarpilii

riorum Pontificum in eo genere edita, nec causis subnixis minus inhoneſtis, & majore avaritia ac rapacitate fuiſſe peracta. Sed plerumque uſu venit, ut cauſa inſignibus effectis producendis ſatis idonea, defectu hominum, qui ſcienter his utuntur, in ſumos abeant & evaneſcant. Quandoquidem (quod rei caput eſt) ad magnum quidpiam patrandum neceſſe eſt advenſiſſe temporis articulum, quo errata hominum deprehendere, præpotenti rerum humanarum arbitro ſtat ſententia. Que omnia in hoc ipſum tempus Leonis, quo de agitur, incurriſſe videntur. Ipſa verò totius myſterii hujus arcana idem I. C. his nobis pandit: Anno. M. D. XVII. ſtatim poſt promulgatam generalem indulgentiarum conſeſſionem, Leo partem pecuniarum ante diſtribuit, quam aut commode in vulgus ſpargerentur, aut colligerentur: diverſarum Provinciarum redditibus diverſimode ſtributis, & parte aiqua in uſum ſue camera reſervatã. Sed nominatim Saxonia provenitum, & totius ejus tractus Germania, qui Saxoniã & mare interfacet, Magdalena Sorori donò dederat, Franciſco Cibo, Innocentiũ IIX, Pontificis ſburio, connubio junctæ. — At Magdalena ſoror ut ex dono Pontificio fructum caperet uberiorem, cum indulgentiarum predicandarum, tum pecunie conquirenda curam committit Aremboldo Epifcopo, qui aſſumpta Præſulis dignitate, nullam tamen periti Mercatoris, & quidem Genuenſis artem exuerat. Is verò explenda mulieris cupiditati, quam expendendis hominum meritibus magis intentus, harum publicandarum poteſtatem fecit ijs, qui eas plurimo licitarentur; nullo mediocris fortuna hominibus ad contrahendum relicto loco, ſed his ſolis, qui ſui ſimiles, per ſordes & avaritiam omnia adminiſtrarent. Invaluerat in Saxonia conſuetudo, quoties Pontifices eò mitterent indulgentias, earum divulgandarum curam fratribus Ordinis Eremitanorum d. mandarẽ. At queſtores Aremboldi, parùm conſultum rebus ſuis autumantes, horum vii operã, qui in hac paleſtrã veterani, ſua clam captantes emolumenta, lucri partem viderentur involaturi, certè nihil extra ordinem præterque ſolitum penſuraturi; fratres Ordinis Dominicanorum eam capeſſere provinciam maluerunt. Qui præcones facti tanti beneficii, dum illius magnitudinem apud populum ſupra verum inſolito verborum apparatu extollunt, in magnam audientium offenſionem venere: auctã ex eorei indignitate, quã, qui pecunias ab Aremboldo conduxerant,

in lustris & popinis, alea lusu aut deterius id profundebant, quod populus suum defraudans genium, redimendus peccatis è diario miser comparebat. His excitatus Martinus Lutherus, Frater Ordinis Eremitarum D. Augustini, in quaestores, eorumque praecones concionatur. Ac primum novos & immoderatos abusus reprehendit. Sed mox concionibus atque libellis ab alteris laceffitus, totam indulgentiarum materiam ab ipsis fundamentis ac radicibus perscrutatur. Tum novos abusus cum veteribus comparando, deprehensis totius structurae juxta ac fundamentorum erratis, super hoc argumento theses emittit XCV. Wittenbergae publicè exagitandas.

XXXIII. Audiamus etiam Erasmus, dilectum illum Romanae Ecclesiae filium, ex infallibili summorum Pontificum, Leonis X. (vid. ipsius ad Erasmus epistolas, volum: Epist: L. I. ep. 28. L. II. ep. 4. 5. L. XXIX. ep. 80.) Adriani VI. (conf. ejus ad Erasmus literas l. c. L. XXIII. ep. 3. 4.) & Pauli III. (lege hujus ad Erasmus Breve l. c. L. XXVII. ep. 26.) judicio, (qui postremus etiam Cardinalitiam eum dignitate, cum morti jam vicinus esset, & pessimè apud imperitos zelotas quosq; audiret, maectare decrevit, ut ipse refert Erasmus l. c. p. 1538, 1544. 1955. 1959, & ad Erasmus Card. Bemus p. 1557 suam ita concludens epistolam: *uag; modò rectè valeas, neque te imbecillitas impediatur tua, mihi spes est, te ab eo Paulo III P. M. omnia summa honoris & dignitatis insignia brevi consecuturum. Quare te, mi Erasme, hortor, ut valetudini tuae seruias, conseruesque te cum nobis, amantissimis tui, tum fortune, qua se hilares, ut tibi presto sit, parat.*) unde ad ejus quoque contra nos auctoritatem rigidissimi aduersariorum perpetuo provocant, ut Prateolus l. c. passim, Rostkius in Pseudo— Jubileo p. 136. 144. 160. 176. 182. 219, Sinnichius Goliathe profig: p. 189, &c. Sic autem Erasmus Ep; 10. L. XII. ad Albertum Archiepiscopum & Principem Moguntinum, Cardinalem, Anno 1519. scripta l. c. p. 586: *Spestandi imprimis sunt hujus mali (ita summum Reformationis bonum vocat) fontes. Mundus operatus est constitutionibus humanis, oneratus est opinionibus, & dogmatibus Scholasticis, Tyrannide fratrum mendicantium, — non damno omnes, sed plurimi sunt hujus generis, qui ob questum ac Tyrannidem datâ operâ illaqueant conscientias hominum. Ac perfrictâ fronte jam caeperant, omisso Christo, nihil predicare, nisi sua nova, & subinde impudentiora dog-*

D 2

MATA

(3)
Erasm.

mata. De indulgentiis sic loquebantur, ut nec idiota ferre possent. His & ejusmodi multis rebus paulatim evanescibat Vigor Evangelicæ Doctrinæ: & futurum erat, ut rebus semper in deterius prolabantibus, tandem prorsus exstingueretur illa scintilla Christiana pietatis, unde redacendi poterat exstincta Charitas: Ad ceremonias plus quàm Judæicas, summa Religionis vergebat. Hoc suspirant ac deplorant boni viri, hæc ipsi etiam Theologi, non monachi; & monachi quidam in privati colloquio fatentur. Hæc, opinor, moverunt animum Lutheri, ut primum auderet se quorundam intolerabili impudentiâ exponere. Quid enim aliud suspicer de eo, qui nec honores ambit, nec pecuniam cupit. De Articulis, quos objiciunt Luthero, in præsentia non disputo, tantum de modo & occasione disputo. Ausus est Lutherus de indulgentiis dubitare, sed de quibus alii prius nimis impudenter asseveraverant: ausus est immoderatiùs loqui de potestate Rom. Pontif. sed de quâ isti nimis immoderate prius scripserant, quorum præcipui sunt tres prædicatores, Alvarus, Sylvester, & Cardinalis S. Sixti. Ausus est Thomæ decreta contemnere, sed quæ Dominicani penè preferunt Evangelii. Ausus est in materia Confessionis scrupulos aliquos discutere, sed in quâ Monachi sine fine illaqueant hominum conscientias. Ausus est ex parte negligere Scholastica decreta, sed quibus ipsi nimium tribuunt, & in quibus ipsi nihilominus inter se dissentiunt. — His imputandum, opinor, etiam si quæ inemperantiùs scripsit Lutherus. Hæc ille.

(45) Joh. Aventini.

XXXIV. Subjungamus jam quædam Joh. Aventini, Viri singulari eruditione, fide, ac pietate præditi, — rerum item antiquarum indagatoris sagacissimi, veræ Religionis, omnisq; honesti amatoris, (quo ornatur elogio in epitaphio, quod Ratisbonæ apud D Haimeranum, in templo Pontificio primario, ipsius honori erectum, cernitur) ad cuius etiam testimonia ipse provocat contra nos Bellarminus L. IV. de R. P. C. XIII. p. 1314. & L. II de imag. SS. C. XIV. p. 1311. (ut ad eò per insignem ignorantiam, Historicum ex eo Philologum Lutheranum fecerit Antonius à Sotomajor in Ind. Libr. prob. & expurg. p. 562. nec nisi ob fugam Veritatis Historiæ, quam religiose in scribendo observavit, teste B. Rhénano, in indicem libr. expurg. relatum exhibuerit, quemadmodum videri pluribus potest apud B Gerhardum Conf. Cath. Procem. p. 23.) ex L. IIX. Chronici, ed; Germ. p. 406. b. deprompta, ubi

ubi de Imperatore R. Ludovico IV. agens hæc inter alia inspergit: Es war König Wengla ein ungeschickter Herr / lag nur in Böhmen / und Prag / kam nicht ins Reich / ließ alles durcheinander gehen / kümmeret sich umb nichts; so waren auch zween Päpste / die übermachten beyde mit dem Bann / und Ablass / wie bey unseren teuten Bruder Tzeel in Sachsen gethan hat / der erlaubet auch künfftige Sünden / und vergab sie; schier alsbald der Plappert in der Trunkenling / von Stunden an fuhr die Seelen gen Himmel. Dadurch D. Martin Luther / und sein Anhang beweget wurden wieder den Ablass zuschreiben.

XXXV. Adamus quoque à Contzen, utut Luthero aliàs præ aliis infensissimus, victus tamen, vincitque refutati evidentiâ figmenti, in *Jubilo Jubilorum Jubilao Evangelicorum* p. 18. hoc Veritatis testimonium sub notâ marginali: *Abusum rolle, Rem tuere, nobis relinquere fuit coactus: Anno septimo decimo supra millesimum quingentesimum jacta est ALEA* (sic ad exemplum Cajaphæ infcius & invitus Jesuita novam nobis profitetur veritatem, ex testimonio enim superius adducto Sarpj novimus, *auctam* ex eo nundinationis fuisse indignitatem, quod, qui pecunias ab Aremboldo conduxerant, in lustris & popinis ALEÆ lusu, aut deterius profundebant. Quemadmodum idem verax & ab affectibus immunis, Lipsii judicio, Gvicciardinus. L. XIII. Hist: confirmat: *mortuos panis liberandi facultatem — in cauponum tabernis ALEÆ subjectam fuisse*, scribens: & I c. Thuanus: *qui redimendam, inqviens, pecuniam Romæ à Pontifice conduxerant, per lustra & popinas, quotidie sine pudore in ALEÆ lusu, usuz, turpissimos potestatem extrahendi animas defunctorum exigue expiatorio profundebant.* Nec negare audet Maimburgius N XLI adducendus; ad exemplum scilicet Alexandri VI, tantæ Sanctitatis Pontificis, ut memorato teste Gvicciardino: *non sinceritas, non verecundia, non veritas, non fides, non religio ulla ipsi adesset; qui posteaquam per indulgentias, ceu vetera illa Pontificum ad parandam pecuniam instrumenta, ut nominantur Jovio L. IV. de laudibus Leonis X., ingentem pecuniæ summam corrasisset, & cum spurio suo Cæsare Borgia per lusu aleæ centum aureorum millia amisisset, jacturâ quasi tantâ hæc, ut nimium exiguâ, parùm motus exclamavit: Germanorum hæc peccata sunt!* v. B. Schertzerum in Scripto, cui titulus: *Deduction & Chriffi wieder*

(s.) Ad. à
Contzen, oc-
cassione cujus
testimonij di-
gressio fide
proventibus
indulgen-
tariis, alea
Lusibus im-
pensis.

D. Schefflern Türken-Schrifft/ & in alio: Beweis das Scheffler Abschied hinter der Thür genommen &c. S. It, unde apparebit aleatorium hunc Alexandri & Borgiæ lusum in tantas Schefflerum redegisse angustias, ut in responsione sua, quam vocat: *Richtsch* (ne hiscere quidem potuerit,) *indulgentias*, vel potius *indulgentiarum abusus* taxavit Lutherus. Turpis earum vitio quorundam promulgantium nundinatio, sed abusus, non res tollenda erat, nec ob errata hominum, vita religionis petenda.

(6.) Richerii.

XXXVI. Atque ut è recentioribus etiam audiamus aliquem, provocare merito possumus ad Celeberrimum Doctorem illum Sorbonicum, Edmundum Richerium, *Histor. Concil. L. IV. P. II* p. 121 scribentem: Lutherus *quæstum turpissimum indulgentiarum reprehendit*, atq; in Curie Romane corruptelas, non ut Ecclesiæ filius, sed hostis acerrimus deconuit. Siquidem magno veritatis ac virtutis præjudicio usque venire compertum, ut qui amicum rectè monentem audire detestatur, tandem à proprio inimico corripatur: quoniam Deus nunquam veritatem opprimi patitur; & p. 122, cum igitur Lutherus *quæstum turpissimum indulgentiarum reprehendisset*, eamq; ob causam à Card. Cajetano, Legato Apostolico, in vita discrimen vocatus esset, — propter corruptos mores Ecclesiasticorum, ejusmodi incendium totam Europam sensim pervasit. Quibus etiam adjungimus, quæ idem, posteaquam corruptelarum, quæ Ecclesiam Romanam in hunc usque diem premunt, emendationem, graphica admonitione necessariam esse ostendisset, addit: eo inquam, furoris ac dementia ventum est, ut jam nec cum propriis vitiis diutiùs hospitari, nec ullam eorum medicinam, quantumvis benignam & salutarem perferre queamus. Nam homines obnoxii, & ad eam rem conducti, statim atq; aliquem etiam pium, & maxime Catholicum intuentur, qui lapsam Ecclesiasticæ disciplinæ paulò liberius deslet, continuo illum partes & querelas Hæreticorum fovere criminantur.

(7.) Eorum,
quæ ibidè, ubi
Lutherum accusarunt, in
abusu tamen

XXXVII. Imò ex ipsis illis adversariis, quos ambitionis & invidiæ culpam tribuere Luthero audivimus superius, (Conf n 18. seqq) non defunt tamen, qui dictorum antea obliti, etiam in ipsis illis locis, ubi falsis gravant Lutherum imputationibus, in indulgentiarios invehuntur abusus, sic, ut nolentes etiam, non possint non innocentiam Lutheri Veritatem.

ritatis Confessionibus hac ratione defendere, Tetzeli verò & Sociorum nefandam arguere impudentiam.

indulgentiaros invehuntur.

XXXIIX. Audiamus inter alios Lindanum apud Prateolum l. c. p. 272. qui & ipse suum ibi assensum profitetur, hunc in modum reverentem: *Indulgentia tum nimis haud dubie vulgaris, & ad quæstum hominum magis, quam pietatis aut disciplina Ecclesiastica tutelam à quibusdam multiplicata.*

Quales sunt (a) Lindanus & Prateolum.

XXXIX. A quibus non dissentit, quem adduximus n. 18. Carolus Caraffa, scribens: Comment. de Germ. Sacra restaurata p. II: *invehebatur (Lutherus) in vitia Cleri & Magistratus, ut populo plausum faceret, tantoq; magis illius dictis fides adhibebatur, quanto evidentiora & magis publica erant Cleri vitia perniciosissima.*

(b) Caraffa.

XI. Nec ipse Spondanus eodem, quo figmentum papisticum proposuerat loco, ad Annum 1517. n. 15. rem manifestam negare ausus fuit, Johannes, iniquens, Staupitius, — & Martinus Lutherus, Lector Ordinarius Wittenbergæ, occasione sumptâ non parvorum abusus, qui in iis indulgentiis, per imprudenciam & avaritiam committi soliti erant, in ejusmodi abusus invehi incipientes, pro concione populum admonuere, ne se quæstorum svasionibus deludere sinerent.

(γ) Spondanus.

XLI. Fufius clariusque nostræ patrocinator causæ, seque simul ex professo refutat Maimburgius Comment. de Lutheran. L. I. Sect. V: & VI. sic perorans: *Leo X. — de quo verissimè dici potest, quod factione Cardinalium juniorum ad supremam hanc in Ecclesia dignitatem Anno ætatis XXXVII evectus, perfectiones omnes magni Principis exseruerit, sed non habuerit omnes, quæ magnum decent Pontificem. Naturalem ergo propensionem ad omnia magnifica exsequenda secutus, adificationem superbam Basilicæ S. Petri, à Prædecessore Julio II. inchoatam, absolvere moliebatur; sed exhauferat aurum immodicis in omnis generis res splendidas sumptibus, qui potentissimo Orbis Monarcha potius quàm Vicario illius conveniebant, cujus regnum non est de hoc mundo. Exemplo igitur Julij Pontificis ad indulgentias refugium habuit. — Bonâ fide agnoscendum est, quod Pontifices, qui postea successerunt, in dispensatione spiritalis hujus thesauri multum cautiore fuerint; & quod illo tempore quædam facta sint, quæ nunc non fierent, & per quæ tunc effectum est, ut indulgentiæ Leonis in se licet*

(δ) Maimburgius.

licet optima, odiosissima tamen, praesertim in Germania, redderentur. Nam Leon. in seruit. statim & absq; hesitatione Sorori suae, Cibo Principi nuptiae, assignasse indulgentiarum proventum in Saxonia, & vicinis regionibus, usq; ad mare Balticum, idq; idò, ut familiae Ciborum vicem redderet, pro subministratis sibi cum Res angustas haberet, largis subsidiis: Leo enim Florentiâ Patriâ expulsus, Genuae exulaverat. Sunt praeterea auctores, qui asserunt, quod indulgentiae istae, ad paratam pecuniam conquirendam veluti hasta subjectae, & plus offerentibus locatae fuerint; qui licitatores postea, non tantum ut es erogatum reciperent, sed & locupletiores ex commercio hoc pudendo fierent, praecones & quæstores indulgentiarum bonâ mercede conduxerint, quos satis idoneos putabant, ad inducendam plebem, ut pro impetrandâ indulgentiis contribueret, quicquid avari & sacrilegi isti redemptores praetenderent. Certum est, quæstores eo tempore ad oblationes fidelium recipiendas constitutos, quod Urbanus II. indulgentias cruce ad bella sacra signatis publicavit, sensim avaritiâ tentatos corruptosq; fuisse, ut tandem magnos abusus in functionibus suis admitterent. His corrigendis, & ad amovendum scandalum opus fuit Canonibus Ecclesiae, — Verum his decretis & cautelis non obstantibus, negari nequit, avaritiâ privatorum in indulgentias etiam à Leone publicatas magnos abusus irrepisse. — Tetzelius ordinis sui religiosos in partem laborum associaverat. Hi susceptum munus ut sæpè fieri solet, ultra limites urgendo ita exaggerabant indulgentiarum pretium, ut occasionem darent populo credendi, certum esse unumquemq; de salute, & de liberandis ex purgatorio animabus, quàm primum solutâ pecuniâ literas, quibus concessio indulgentiarum significabatur, redemisset. Hoc sine dubio scandalosum erat, ut Principes in Comitibus Norimbergensibus congregati, apud Adrianum VI. Leonis Successorem postea quæsti sunt. Augebat scandalum, & plus unâ vice tumultuandi initium plebi dederat, quod subdelegati quæstorum, qui lucrum indulgentiarum redemerant, quotidie in populi versarentur, & partem nummorum turpiter prodigerent; hosq; crudeliter sibi interversos esse pauperes & mendicis querebantur, qui hâc indulgentiarum nundinatione elemosinas sibi suberabi dicebant, quas aliàs accepturi fuissent. Hi certe abusus à tot celeberrimis Auctoribus scribis, quàm à me, & variis linguis,

guis, Latina, Gallica, Italica, & Germanica memorantur, ut Historicus, qui eos suppressere conaretur, frustra laboraret. Neg, negari potest, imò ab omnibus conceditur, hos abusùs occasionem Lutheranismi dedisse; id ultimâ sessione S. Concilii Tridentini non obscure significatur.

XLII. Pallavicinus denique, etsi l. c. specialem de donatis Magdalena indulgentiarum per Saxoniam proventibus circumstantiam, à Sarpio, pro ingenui hujus indole Scriptoris, memoratam, jejunis quancquam rationibus in dubium vocare annitatur, ipsos tamen in promulgandis hisce indulgentiis commissos abusùs negare non potuit, sed totus solùm in eo est, ut, quàm fieri potest, optime eosdem excuset, subjiciens tandem: *Quare in multis quidem peccavit Leo, sed non ita graviter, ut ab iis reprehendatur, qui studio sinceritatis volunt apud populos illum vituperare, à quo quies publica pendet, i. e. principem, & l. c. p. 4: Cum (Leo X.) Pontifex factus est, affirmare non ausim, tantam in eo curam pietatis eluxisse, quantum Celsitudo illa penè divina postulabat. Neg, mihi est in animo Leonis hic mores universim commendare, vel certè defendere, nam — constat venationes, facietas, pompas adeò frequentes fuisse in Leone, vitia partim seculi, partim potentie, partim ingenii.*

XLIII. Et Pallavicini percipiemus mentem clariùs adhuc, si, qui accuratè denuò ejus premit vestigia, Natalem Alexandrum audiverimus. Hic enim postea quam l. c. p. 143. venationibus Leonem, auctupis, luxui, splend. dissimis conviviis, Musica, magis deditum fuisse, quam Pontificem deceret, dixisset p. 144: præter eos, inquit, quos leviter perstrinximus, Leonis X. nevos, vitio ipsi vertitur, quòd majori curâ fovaret ac promoveret viros humanioribus literis excultos, quam Theologos, magisq; Pœtica, quam Ecclesie Historiâ ac Patrum Doctrinâ delectaretur; ac utriusq; noxe penas ipsum exsolvisse Pallavicinu observat. Si namq; Theologus assuevisset, cautiùs in distributione indulgentiarum, eorum consilio, se gessisset, Enisi virorum Ecclesiasticâ eruditione præstantium copia ipsi defuisset, eorum fortè scriptis nascentem Lutheri heresim oppressisset. — Eundem Pontificem acusant, quòd hunc indulgentiarum proventum privati quibudam divendidit, ut principes in vestigalibus constituendis facere solent. Atq; id turpem faciem præse misse faceret Pallavicinus, adeò, ut satis fuisset, quòdcunq; in-

commodum devorari, quam hoc scandalum vel adivum vel passivum Christianis populis asferri, ac vix aliam iniri potuisse rationem subdit, nec in cujusquam detrimentum id cessisse, cum voluntaria collatio esset ex indulgentiis proveniens.

(8) Variorū.

XLIV. Aliorum, ut Surii in append. ad Chronic. Naucleri T. II. col. 566. Gvicciardini, L. XIII. Hist. ad A. 1520. Polydori Virgilii L. IIX de Rer. Invent. c. 4. Alph. à Castro L. II. adversus Hæreses, sub voce: *absolutio*, Thuani L. I. Hist. p. m. 7. Bzovii T. XIX. Annal. ad A. 517. idem, quod audivimus hæc, confirmantia testimonia legi possunt apud B. Gerhardum Conf. Cath. L. I. P. I. C. VI. p. m. 167 quemadmodum confessiones Valeriani M. L. c. Francisci Polygrani, in *assertationibus quorundam Ecclesie dogmatum*, Pauli Jovii in opere de laudibus Leonis X. L. IV. Erbermanni *Anti-Musæi* Qv. 5. & 8. &c. vid. apud Magnif. D. D. Kortholtum l. c.

Triplex usus
jamjam ad-
duktorum Ve-
ritatis testi-
moniorum
ex Pontificiis
contra ipsos
Pontificios.

XLV. Placuit hæc ipsis adversariorum verbis, subjuncta quoque Historicâ totius negotii narratione, ex eorum ore petita, docere paulò uberius, (I) ut figmenti illius Papistici sæpius jam commemorati falsitas ab ipsis suis defensoribus deprehensa pateret clarius. (II) ut ex Pontificiis impudentissimi illi, qui totam de nundinatione Tetzelianâ relationem pro fabulâ in Protestantium cerebro nata, habere non verentur, ab ipsis suis fociis aperti arguerent mendacii. Fidem illa penè viderentur superare, nisi Scripta in publicum emissa effrænata hanc quorundam audaciam loquerentur. Sic enim inter alios Röstius in *Pseudo-Jubileo* C. XII. acturus de *Propositionibus Theologicis*, quas Lutherum vel ignorasse, vel perperam, & non, prout oportuit, intellexisse, conatur probare, Num. 24. p. 100: *ne potestate suâ, quæ data est in adificationem non in destructionem II. Cor. XIII. 10. abutatur D. Petri successor, solet magnâ tantum aliquâ causâ oblata, præviâq; salvari hominum Dispositione jam S. pagine testimonio roboratas indulgentias elargiri. — Hoc quam esse verissimum, ostendunt rescripta Summarum Pontificum — Quoque epistole, quibus suas Leo X. publicavit indulgentias, quas tantoperè Lutherus est insectatus. Hoc ipsum si quieto, pacificoq; ingenio expendisset acceptassetq; Lutherus, nunquam hæc mendacia tum ipse, tum sui nequiter disseminasset: (1.) pecuniâ venditas à summo Pontifice indulgentias, (2.) sine fide, contritione, penitentiaq; indulgentiis dimissa peccata etiam enormia, & quidem id tentasse Lutheri amulum Tetzelium populis persuadere, nescio quibus ceremoniis qui*

quibusq; Româ allatis rebus, quas commentus est Argemoratensis primus Jubilæi concionator, (3.) mox ut nummus tinnierit in arca, jam fore dimissam culpam Spenam, quod à calumniatoribus est excogitatum. Jungatur huic Fornerus in Jubilæo Quinto — Evangelico p. 37. 77. 119. 122. 123. 131. qui in toto hoc suo scripto unum id agit, ut quæ ex indubitatis temporum illorum monumentis Historicis, Theologi Noribergenses in Jubilariis suis adduxerant concionibus, sola negatione refutet, ne unicâ ratione, quæ vel speciem mentiri posset probationis, productâ in contrarium. Quæ sanè, (ut vult cum Rostio Fornerus) mendacia, à suamet domesticis fidei, ceu veritates disseminari, sic, ut eorum judicio assertiones contrariæ, (quales Rostii sunt & Forneri,) non nisi pro absurdissimis haberi possint & debeant mendaciis, verbotenus etiam ex adductis longâ serie veritatis confessionibus probari potest. (III) Denique, ut Lutherum Reformatorum irreprehensibilem Wilsono, (cujus criminationes v. N. XIX.) sifteremus, ex ipsâ Wilsoni confessione, quam l. c. p. 1373. reliquit talem: *Illud, quod vitia, quæ in Ecclesia Christi quàm plurima profectò Sturpia erant acriter insectatus est Lutherus, non fuisset arbitrò extra tempus, si ad id Christianâ caritate magis fuisset impulsus, quàm libidine in eos, quos ducebat adversarios, seviendi.*

XLVI. Sed satis de his, postulat jam methodi ratio, ut ad ostendendum tertium confessionum Veritatis Evangelicæ, à Luthero sub Patu editarum usum pedem promoveamus. Probabit autem is vicissim se in detegendâ quorundam, ex Pontificiis impudentiâ, in Jubilæa Protestantium religiosa, ipsosque, quorum hæc celebrantur jussu, Magistratû summos, injuriâ. Quâ de quæ in solenni haud ita pridem Panegyri, ex Amplissimi Philosophorum Ordinis in Regiâ Gryphiswaldensium Universitate decreto ipsas inter festivitates Jubilæo Lutheranico consecratas persequeremur fufus, redacta in compendium B. L. pace hic exhibebimus.

XLVII. Scilicet prouti omnia Orthodoxorum Jubilæa, à summis Magistratibus, in gratam restitutæ divinitus per Lutherum Evangelicæ Veritatis memoriam indicta, inque Ecclesiis Evangelicis ad divinam, cujus unicè Virtute Olor invitus stetit, (ut Noribergensis habet inscriptio nummi Jubilæi) deprædicandam Providentiam celebrata, rident strenuè Pontificii, ut vel convitiis hoc sine sparsis vulgatû confirmant proverbium: *inter strepit anser olores;* sic occasionem insultandi, ut arbitrantur, æquissimam, arripiunt vel inde, quod, quæ ex religiosis Pro-

Ufus tertius
adductorum
testimonio-
rum in solu-
tione Objec-
tionis de Annâ
decimisepti-
mi Lutherana
Reforma-
tionis Jubi-
læo quobis sa-
culo conse-
crati incon-
venientiâ
conspicua.
Ubi profere-
tur Objectio.

testantium Jubilæis in Reformationis præcisè memoriam celebrantur, sum ad An. M. D. XVII. habeant respectum, eumque omni sine fundamento, cum & eo ipso, & proxime sequentibus annis *nondum Lutheranus*, ut amant loqui, sed *Pontificius adhuc fuerit Lutherus ipse*, indeque multò minùs Lutheranismi, cujus eum fundatorem esse perhibent, Anno jam memorato M. D. XVII. auctorem sese sistere potuerit.

*Qua Verbia
adversario-
rum Ad: à
Contzen &
Rostii firma-
ntur.*

XLII. Placeat ex ipso Adversariorum ore sophismata hæc percipere. Adamus à Contzen, posteaquam in *Jubileo Jubilorum* crassum, uti existimat, errorem p. 118. sic exprobrasset Protestantibus: *quid tamen illo (M. D. XVII.) actum anno? nondum Lutheranus tum erat Lutherus, nihil de Justificatione* — *movebat:ur* (quæ verba cum subjunctis Röstianis occasionem nobis formandi titulum dederunt) totus in eo est, ut nec Annum M. D. XII. ob submissas Lutheri voces, quibus Romanam adhuc veneratus fuit Ecclesiam, nec Annum MDXIX, ob rationes easdem, sed annum demum sequentem vigesimum (si Jubilandum,) Jubilæi hujus consecrandum esse solennitati probet, quia ut p. 19 loquitur: *tum demum desperat à veniâ Pontificis potesta em manifestè, & absque simulationis involucris oppugnavit, & Jus Canonicum, cujus legibus tenebatur reus, exussit.* Ad eundem fere modum in controverfiâ hac procedit Röstius, integrum Cap. VII. *Pseudo-Jubilæi* sui impendens probationi assertionis illius: quod *captus Lutheranismus non sit Anno 1517*, sed annis demum subsequenibus, ut eandem cum Ad: à Contzen eliciat inde Conclusionem, jubilaesque Nostratum solennitates, ipso fundamento diruto, quantum in se est, penitus destruat. Alios, horum prementes vestigia, brevitatibus studio nunc præterimus.

*Ad eandem re-
futatur.*

XLIX. Ut autem dubii hujus Jesuitici solutionem suppeditemus sufficientem, de inepto, quem adversariorum uterque cum omnibus suis Sociis observat, disputandi processu, quædam in antecessum monere operæ pretium erit-

*(i.) Depulsi-
one Calum-
nie de nobi-
tate religionis
Lutherane,
cui fundam-
enti toti-
us disputatio-
nis.*

L. Fundamentum nimirum totius hujus suæ disquisitionis collocant Veritatis impugnatores in inveterata illa novitatis, antiquissimæ Evangelicorum religioni, quæ à *Ministerio Lutheri*, (per quod tamen non noviter excogitata, sed renovata non instituta, sed restituta, non introducta, sed reducta fuit,) *Lutheranam* denominari se patitur, (vide si placet *Observat. Miscell. Decad. m p 9 n 2.*) imputata exprobratione, uti videre est ex Ad: à Contzen l. c. præf. item p. 10. 17. &c. & Röstio

III O.

in omnibus ferè paginis. Verum cum tot orthodoxorum scriptis insulsa hæc de novitate calumnia explosa jam sit, nec tamen chorda oberrare semper eadem intermittant adversarii, quis non desperatæ eos causæ suæ proderet indicium, quæque lubrico superstructa sunt fundamento, ipsosmet hæc ratione destruere agnosceret. Nos prætermittis, quæ aliàs ad depellendam hanc imputationem proferri solent, & videri possunt alios inter apud B. Keslerum Lutherihumbæ p. 245. seqq. id solum addimus; gratulari sibi maximopere Orthodoxam Protestantium Ecclesiam, quod, quemadmodum hic calumniis, quibus impugnatus quondam ab ethnicis fuit illustribus Christianorum Veterum coetus, (de quibus confutaturum paganos. *Qua instituitur verbis PP, Ecclesia Veterum, quibus insimili quodam casu refutaturum paganos.*) petitur iisdem, sic armis quosque fortissimi illi Catholicæ fidei defensores gloriosissimos de hostibus reportârunt triumphos in infringendis adversariorum technis, in hunc usque diem non cum minori victoriarum cumulo feliciter uti possit.

LI. Suum enim, quæ antiquam Lutheri renovatam ministerio proficitur Veritatem hodie Ecclesia, omnino facit illud Tertulliani L. IV. contra Marcionem: *id verius, quod prius; id prius, quod ab initio, id ab initio, quod ab Apostolis;* quamdiu immoto consistit fundamento, (verbum autem Dei manet in æternum) nullum se fidei articulum credere & docere, qui non in scriptis Prophetis & Apostolicis traditus sit ab ipso Omnipotenti & Primo DEO, quo de cum Arnobio L. II. adversus Gentes, in eadem quæstione occupato, exclamat: *estne illo antiquius quicquam? aut, quod eum præcedat re, tempore, nomine, potest aliquid inveniri? nonne solus ingenitus, immortalis, & perpetuus solus est? Quis caput & fons rerum est? non ipse? cui debet æternitas hoc ipsum, quod nuncupatur æternitas? non ipsi? infirma ut prodeant secula, non ex ejus perpetuitate perficitur?* In Pontificios contra, intempestivos novitatis exprobratores e mentitæque præcones vetustatis, (quæ tamen quia sine veritate, nil nisi inveteratus error est, iudice Cypriano, per quem Apostolicæ antiquitati nuntius mittitur,) prolata in simili olim adversus gentes actione à Tertulliano animosè retorquet: *habui, vidi, tenui, instruisti, sensu, ipso denique sermone proavis renunciastis: laudastis semper antiquitatem, & novè de die vivitis: Per quod ostenditur, dum à bonis majorum institutis deceditis, ea vos retinere, & custodire, quæ non debuistis, cum, quæ debuistis, non custodistis.*

LII. Optimo siquidem jure Romanæ, quæ nunc est, Ecclesiæ, *Quam nec ab negant ex Ad.*

Verfartis Al-
basinensi

ab iis, qui antiquissimam sectantur Veritatem, hæc talia, ob novitates, splendido solum antiquitatis, reverâ penitus abolitâ titulo superbientes, opponi posse, ingenui concedent Pontificii. Audiamus Virum: qui, quicquid antiquis in Canonibus, in vetusto Ecclesiæ jure, in primi ævi Pontificum dictis, in S. S. Patrum sententiis, implicatum & abstrusum est, cum admirabili quâdam solertiâ mentis eruit, feliciter ostendit, & protulit, (teste Carolo Paulino ad Cardinalem Richelium apud G. T. Meierum in Præf. Scripto mox citando præmissâ,) Gabrielem AlbaSpinæum L. I. *Observ. de Veteribus Ecclesiæ ritibus*, *Observ. I. p. I.* scribentem: multa in usu & consuetudine hominum posita sunt, quæ etsi à majoribus nostris manasse tradantur, longo tamen temporis tractu sunt ita mutata, aut in alium usum transacta, ferè ut nihil aliud, quàm nomen ex præfinito insituito retineant. — Inde verò magni errores consecuti sunt: nam harum rerum si fortè nunc incidat mentio, eas non uti suere, sed quales hodiè ante oculos versantur, concipimus, atq; de iis, differimus. Animus enim se à consuetudine rerum, quas videt, quas cernit, quibus utitur, non patitur abduci, neq; potest mente complecti earum, quarum nomen usq; adhuc permansit, vim quoq; & naturam non permansisse. Jungatur huic Edmundus Martene, in Præf. Libb. *de antiquis Monachorum Ritibus* instituti sui rationem sic exponens: hanc de antiquis Monachorum ritibus collectionem, piè lectoribus haud ingrati fore speramus — quod delitescens hætenùs, ac penè oblita majorum nostrorum consuetudines ac ceremonia in ea contineantur, quarum cognitio haud parum conferre poterit tum ad excitandum in nobis avita Virtutis desiderium, divinumque illum fervorem, quo succensi fuerunt ii, quos velut parentes colimus, vel ut fratres sociosve ejus propositi suspicimus; tum ad prælucendum iis, qui regulari observantiæ disciplinam postmodum restituere aggredientur: quos duos potissimum hujusce operis fructus esse posse conjicimus, atque utinam hæc conjecturam spes nostra non frustretur. Quod ipsum illustri probat specimine L. I. C. VI. quod de Monachorum labore manuum quotidiano inscribitur, ubi p. 11. inter alia: quod tempus, inquit, ipsum laboris respicit, cerè aliud nihil intendebant veteres Monachi, quàm ut injunctum sibi opus impigrè persicerent. Laborantes autem aut Psalmos decantabant, aut mente divinitus intentâ omninò flebant, aut cerè cum quieto aliquo in loco laborarent, librum aliquem legebant. Quæ quomodo nullâ ratione in plerorumque Monachorum hodiè quadrent vitam.

Edmundus
Martene

vitam, turpe, cui litant perpetuo, otium, nullo negotio probat. Digna etiam sunt commemoratu hanc in rem, quæ Ludovicus Ellies du Pin *du Pin* *Hist. de antiquâ Ecclesiæ disciplinâ* p. 2. Diss. 1. præloquio habet: *illud, inquiens, pro certo habendum optimam ac convenientissimam fuisse disciplinam, quæ quarto Ecclesiæ seculo sancta est, ac semper Ecclesiæ mentem fuisse, ut illa, quantum fieri posset, observaretur. Immeritò itaque nonnulli arbitrantur despere eos, qui veterem istam disciplinam studiosè inquirunt, quasi nihil ad nos pertineat, qui aliis moribus vivimus; namque licet antiqua illa disciplina penitus restitui non possit, conandum tamen est ad eam, quantum permittunt mores hodierni, quàm proximè accedere. Deinde nisi nullus nunc ejus esset usus, ejus tamen cognitio non omnino foret inutilis — quia nostrâ plurimum interest nosse, quam bene res nostras olim gesserimus.*

LIII. Quando interim ex Reformatione Lutheri factâque per eam antiquæ renovatione Veritatis, novitatem religioni nostræ obijciunt, hancq; vel nostris firmare nos assertis, & Jubilæis in specie, quibus Lutheranismi demum initia ad XVII superioris seculi annum referre nos ajunt, clamant adversarii, præ cæteris verò Rostius, ut alia prætereamus argumenta; relegamus eum cum fociis ad Jubilæi, quod in *Pseudod. Jubilæo* suo impugnare aggreditur, Argentoratensis inscriptionem, quam ipsemet exhibet l. c. p. 59 sequentem: *in gratiam memoriam mirabiliter ante hos centum annos ministerio B. M. Lutheri RESTITUTÆ (non igitur institutæ) Evangelii Lucis &c;* cui consentanea est epigraphæ, quæ in nummo Jubilæi maximo Argentorat; teste vicisim Rostio l. c. p. 60. cernitur talis: *Pro religionis C. ante annos divinitus RESTITUTÆ memoriâ.* Optimè igitur & hic nos defendet Arnobius l. c. Christianos veteres, antiquæ, sed renovatæ cultores Veritatis sic introducens loquentes: *non ergò, quod sequimur, novum est, sed nos serò addidimus, quidnam sequi oporteat, & colere, aut ubinam convenire, & spem salutis affigere, & salutaria subsidia collocare. Nondum enim assulterat, qui viam monstraret errantibus, & caligine in altissimâ constitutis, cognitionis lumen immitteret, & ignorantis discuteret cæcitatē*

LIV. Quibus ita de perverfa Pontificiorum Disputandi methodo præmissis, ad considerationem ipsius hujus controversiæ: utrum scilicet accuratè satis Jubilæa Reformationis memoriæ consecrata, ad Annum superioris seculi decimum septimum suum habeant respectum, nosmet convertimus. Confectum autem totum erit negotium, si pro-

(γ) *Dilectio arguendum, ex antiqua Veritatis renovatione per Lutherum factâ, pro adstruendâ religionis nostræ nobilitate exstructum.*

(2.) *Discussione dubii ipsius, in quâ attenduntur*

be

be cognoverimus. I. Quisnam præcise Protestantibus in dedicando Jubilæis Reformationis Anno Seculi cuiusvis decimo septimo præfixus fuerit scopus. II. Quomodo in probatione asserti sui deficient adversarii. III. Quomodo ipsimet Pontificii nostrum, quod impugnant, institutum imprudenter mox approbent.

(a) *Genus Protestantium scopus in consecratione anni eiususvis seculi XVII. inventus.*

LV. Quod igitur. (I) Ad scopum Protestantium attinet, sciendum omnino (1) orthodoxos Jubilæa Reformationis ad Annum Seculi cuiusvis decimum septimum neutiquam hoc indicere sensu, ac si asserere suo illo instituto velint, quod Lutherus, minister Reformationis, (quem ob *aliquem veritatis præsumptum* etiam ante Ann. 1517. suo modo *Lutheranum* fuisse probavimus) cum A. MDXVII. Tetzelianæ aggredere impugnationem impudentiæ, PERFECTAM NÜMERIS OMNIBUS jam veritatis Evangelicæ Papaliumq; eidem oppositorū habuerit cognitionem errorum, inq; summo rigore *Lutheranum* jam tum fuerit; siquidem cum Lutero ipso in præ præpimis T. I. J. L. orthodoxi concedant Theologi, v. not. *mahlige unvermeidliche Haupt-Vertheidigung des H. R. Reichs Aug. Apfels* p. 174. *fernere Gründliche Offenbahrung des Uncatholischen Pappsthumbs* contra Kellerum per Heilbrunnerum & Zeemannum T. I. p. 428. 435. 440. 442. 448. B. Müllerum *Luth. d. f.* p. m. 550. B. Calovium *Hist. Syncret.* p. 980. B. Schertzerum *Brev. Hist.* p. 1314.) successivè luminis æterni radiis illustratum fuisse ejus intellectum, nec inficientur, multos ab usum Papisticorum sub prima Reformationis initia, Reformatorem ipsum tolerasse, quos tamen temporis progressu rejecerit penitus & refutaverit; imò per Observationem hanc omnes illas ex comparatione priorum & posteriorum Lutheri operum magno conatu effectas antilogias, & inconstantia in Doctrinâ criminationes, (quibus totum Cap. XV. p. 113 Tractatus sui replevit Röstius,) uno quasi ictu prosterant, applicando huc illa Cypriani Ep. 73. ad Jubajanum p. 204. edit. Brem. *ignosci potest simpliciter erranti. sicut de se ipso dicit Apostolus Paulus: qui primò, inquit, fui blasphemus, & persecutor, & injuri. osus; sed misericordiam merui, quia ignorans feci. Post inspirationem verò & revelat onem salutem, qui in eo, quod erraverat, perseverat prudens, & sciens, sine venia ignorantia peccat: presumptione enim, atq; obstinatione quàm nititur cum ratione superetur.* Multò autem minus (2.) in indictione solennitatum Jubilarium Annus MDXVII. attenditur eo fine, ac si memoratò anno lumen ipsum Evangelii ab infinitis illis, quibus obfuseum fuerat, errorum tenebris plenissime liberatum fuisse credant; verùm 3) eo unice scopo dicti sæpe anni observatur terminus, quia tum famosa indulgentiarum nundinatio primam

mam Luthero suppeditavit occasionem, Romanæ abusus Ecclesiæ perspiciendi manifestius, publicè & solenniter taxandi, imò accedentibus ineptis absurdarum thesuum defensionibus, inquirendi etiam accuratius in omnia Papatûs arcana, eademque, instituto ad unicam credendi regulam in verbo scripto traditam examine, penitus tandem cum DEO & die rejiciendi, quemadmodum habitorum tunc certaminum nos docet historia, primò de indulgentiis, mox de fide speciali, de auctoritate Scripturæ. S. Primatu Pont. R., Confessione, utrâque in S. Cœnâ specie, Missâ privatâ, Sacramentorum numero &c. Lutherum inter & Papæ mancipia ab Anno M. D. XVII. ad annum circiter M. DXX sic fuisse disputatum, ut veritatem tandem & agnoverit & plenè defenderit Lutherus, desertis, quos exacte sic perspectos prius non habebat, abusibus circa hæc obviis, fidei fundamenta.

LVI. Firmabimus dicta summi quondam Argentoratensium Theologi, B. Joh. Schmidii auctoritate, qui Reformationis Lutheranae Jubilæum, Argentorati A. MDCXVII celebratum (cui tanto se conatu memoratus sæpè opposuit Rôstius,) conferens cum illo, quod in secularem exhibitæ Confessionis Augustanæ memoriam, ibidem locorum Anno MDCXXX institutum fuit, in *Dissert. de A.C. p.8. quod inquit, id temporis (An. 1617) religiose laudabiliterq; factum, id hoc quoque anno (1630) & quidem hoc ipso mense (Junio) æquum est, ut suo modo & ratione à nobis peragatur. Uti enim Annus 1617. PIE INCEPTI OPERIS, ET FUNDAMENTORUM ACCURATE POSITORUM recordationi nonnullis diebus sacer fuit, ita & in hunc (1630) TOTIUS STRUCTURÆ AD UMBILICUM PERDUCTÆ, incidit memoria.*

Sicut itaque, qui ad conspectum dulcis aurora, quæ pulsis paulatim nocturnis tenebris lucem pollicetur, gaudent, longè magis ipsâ meridie, quâ plenum solis. & fulgentissimum jubar totum hemisphærium complet, letari solent: sic cum jucunda fuerit antebai OBSCURIORUM EVANGELII RADIORUM recordatio, & grata contemplatio PRIMORUM RUDIMENTORUM FIDELIS, est, ut hoc anno plenæ lucis, totiusq; sancti operis absoluti memoria, non minori jucunditate & lætitiâ recolatur.

LVII. Verum II. nec conforme Veritati esse Papisticum illud, quo ineptè ad Annum M. DXVII. Lutheranæ Jubilæa Reformationis respicere, probari debet, assertum hoc: quod & eo, & sequentibus duobus annis in nullo fidei capite Lutheranus fuerit Lutherus, perspiciemus, (1), si vi promissi, quomodo omne Jesuiticum sophisma ex adductis superius Lutheri primitiis refelli etiam possit, ostenderitimus, ad decla-

Quem ad illustrandum adducuntur verba B. Joh. Schmidii.

(3) *Argumenti probantis, quod asserunt adversarii, falsitas deprehensam ex ad-*

*Nullis è Lu-
thero Verita-
tis confesso-
nibus.*

*quàm ex ipsis
Pontificio-
rum testimo-
niis.*

*(γ) Ipso-
rum Adver-
sariorum, qui
busi cum
disputamus,
assertiones sua-
rū contra
via & nostra
consentanea.
(1.) Ad. à Con-
tzen.*

randum tertium adductorum ex Luthero testimoniorum contra Pontificios usum. Quod ut fiat, non est ut laboremus multum, cum quis, qui debita modò cum attentione memoratas superius Veritatis Catholicae sub ipso Papatu editas confessiones, consideraverit, concessurus sit ultrò, tantum prorsus abesse, ut incepta anno MDXVII Reformatione, in nullo fidei capite *Lutheranus*, seu Orthodoxus fuerit Lutherus, ut potius vel ante motum bellum indulgentiarum, seu *capitulum*, ut loquuntur Jesuitæ, *Lutheranismum* in quam plurimis se suo modo Lutheranum jam Lutherus, maxime verò, quod Ad. à Contzen p. 18. l. c. & Röstius p. 50. l. c. strenuè ad eò negant, in ipso *Lutheranismi fundamento*, (verba sunt Röstii) de Justificatione articulo, declaraverit, id quod ex numero V. p. 9 erit manifestum. Quæ ob signabimus nunc Lutheri ipsius, quam de semet Præf. T. I. J. L. edidit, confessione: *jam tunc* (loquitur de temporibus bellum indulgentiarum antecedentibus,) *sagrās literas diligentissimè privatim & publicè legeram, & docueram per 7. annos, ita ut memoriter penè omnia tenerem, deinde primitias cognitionis & fidei Christi hauseram, scilicet non operibus, sed fide Christi nos justos & salvos fieri. Denique id, de quo loquor, Papam non esse jure divino caput Ecclesie jam defendebam publicè.* (2) falsitas assertionis Papisticae detegatur ab ipsismet Pontificiis iis, qui ultrò concedunt, Lutherum, dum adhuc viveret sub Papatu, de novis, ita enim loqui amant, *cogitasse dogmatibus, placitis Ecclesie Rom. contrariis, ad eòque Lutheranum non solum coeptam jam Reformatione, verum etiam ante ipsum Lutheranismum fuisse affirmant. Quam in rem repetenda Lindani, Prateoli, Stapletoni, Gretseri, Raynaudi testimonia ex N. XXV. seqq.*

LII. III. Tandem superest, ut videamus, quomodo & ipsi adversarii, Ad. à Contzen, & Röstius, nostrum, quod impugnant, institutum imprudenter approbaverint, i. e. initia restituta divinitus per Lutheri ministerium Veritatis ad Annum seculi superioris decimum septimum referri quàm rectissimè, adeoque ad ipsum hunc annum in Reformationis Lutheranae Jubilaeorum indictione à Supremis etiam respici Magistralibus satis accuratè posse concesserint.

LIX. Provocamus iccirco ad p. 31. *Jubili Jubilorum* contra Ad. à Contzen, ejus auctorem, ubi agens Jesuita de anni MDXXIII. historia *haeresim Lutheranam septennem* eo tempore fuisse asserit; addimus p. 102., in quâ expendens memorabilia Anni MDXLVI! Anno inquit, *MDXLVI. mortuus est Lutherus, cum jam annorum 39.* (hic numerus per errorem typi expressus legitur, permutandus tamen sine dubio cum

cum

cum numero 29. vel 30. *esset Lutherismi nomen.* Nec omittendum censemus, quod Scriptor idemp. 496. in precibus, quas plenus irarum & maledictionum sub finem Tractatus sui ad justum Judicem, Deum, dirigit, sic exclamet: *ante annos C.* (scribebat hæc statim post celebrationem Jubilæi, ab Orthodoxis An: MDCXVII. institutam) *venit homo peccati, nova dogmata mundo intulit.*

(2.)

Röstii

LX. Adamo à Contzen uti superius, sic & nunc jungendus venit Röstius, quando *Pseudo. Jubilæi* sui p: 162. expressè scribit: *quod C. annis,* (conjecit autem hæc in chartam, simul ac Lutherani solennia Jubilæi ab Argentoratensibus anno MDCXVII celebrata essent) *steterit Lutheranismus, miraculum non est, cum etiam aliæ hæreses reperiantur diutius durasse.*

(3.)

Specialis usus digressionis de Jubilæi contra Pontificios eruitur.

LXI. Cæterum, (ne suo quoque digressio hæc destituatur usu) quod Jesuitarum uterq; à Contzen & Röstius, etsi ut mendaces parum memores, audacter tamen adeo propugnent, Lutherum ab A. MDXVII. usq; MDXX. Rom. Eccl. ipsamq; Pontif. Leonem X. *submitte veneratum fuisse,* (pro uti idem pro sinceritate sua Petrus Suavis *Hist: Conc: Trid.* p. 6. clarius sic proposuit: *ut in incalente concertatione Lutherus potestatem Pontificis eò magis deprimeret, quò plus alteri eam efferebant, in omni eam in sermone de persona Leonis non nisi modestè loquebatur, etiam interdum ipsius iudicium non subterfugiebat; nec negare ausus est Schererus Opp. T. II. p. 28. a.)* ambabus suo modo arripere possumus manibus; ex testimoniis his ceu alicujus tamen Veritatis confessionibus, contra Erbermannum in *Anti-Museo*, *Qui* s. scribentem: *qui supererant boni* (Leonis X. tempore) *reformationem stiebant omnes salvâ fidei integritate. Nec è numero istorum forsan erat primò excludendus ipse Lutherus.* *Qui si contra indulgentiarum abusum, similesque corruptelas debitâ cum modestia, & submissione erga Ecclesiæ Pastores disputasset, vituperari à nemine meruisset; & Episcopum Tornacensem in Ep. Pastoralis de cultu B: V. p. 18. asserentem: Sanè si Lutherus Ecclesiæ Catholicae Præsulibus tantum aperuisset, quæ circa indulgentias peccabantur, laudandus planè erat ipsius zelus, coercendi suerantii, qui concessis ad bonum Ecclesiæ indulgentiis per summam, & ad omne scelus prope dam audaciam impudentissimè abutebantur. Indulgentiarum nundinatio damnanda erat etiam tempore Lutheri, & quæ super ea reformanda monuit, reformari debuerunt; concludentes invictissime Lutherum in negotio Reformationis ab ipsis Pontificiis contra Pontificios irreformabilem, & irreprehensibilem judicari.*

7 Scommata
ab adversa-
riis sparsa in
summos Magi-
stratus Prote-
stantes exa-
minantur.
(1) ostenden-
do ea injuria
esse in Magi-
stratus Sum-
mos

LXII. Atque hæc de controversiâ ipsâ sufficiant. Ad virulentissima interim illa, quibus suas de jubilæis Protestantium tractationes repleverunt, convitia, Ad: à Contzen, Röstius, & qui omnes maledicentiâ superat, Fornerus, quæque aliàs etiam familiaria sunt plerisque ipsorum focis, ubi & incidenter de hæc materiâ agunt, quemadmodum alios inter videre est ex Redano. T I in Maccab. p. 234. &c. reponimus aliud nihil, nisi hoc, Papistarum nos mirari satis non posse imprudentiam pariter ac impudentiam, quod, cum invariata A. C. Socios per manifestam, (uti evictum est inter alia in libello, cui titulus: *necessaria depulsio duarum gravissimarum accusationum &c. conscripta à Cl. quodam Theologo*, in lucem verò edita à W. Lysero. *nochmahlige unvermeidliche und gründliche Haupt-Vertheidigung des H. R. Reichs Aug. Appfels* Cap. 87. p. 655. Ext. Brev. B Hülsem p. 533 & B. Schertzeri Brev. Hulf. p. 1762) calumniam acculent foedi in Cæsarem, statûsque Religioni Pontificiæ addictos, injuriarum criminis, quia Papam dicunt AntiChristum, ejusdemque errores ad ductum Spiritus S. rejiciunt, quemadmodum excusaturus hinc detestandam styli sui proterviam Fornerus, præf. Tr. cit: scribere non dubitat: *Evangelici Ministri — R. Imperatorem, Reges, Principes, & Catholicos Imperii Status, pungunt, mordent, calumniantur, malitiosissime blasphemant*) ipsimet agnoscere vel non possint, vel non velint, quomodo eodem, quo innocentes nostras gravare conantur Ecclesias, turpiter se potius polluant crimine, maximisque Reges, Electores, Principes & Magistratûs Protestantes afficiant injuriis, in Lutherana, ipsorum auctoritate instituta Jubilæa, tot tantisque illusionibus & sarcasmis, (quorum compendium sine dispendio in carminibus, Jubilæo suo subjunctis, exhibet à Contzen., verè: furiosus Poëtafter, quo titulo l. c. p. 13 Fridericum Braunbonum onerârat) seurrili planè vaniloquentiâ invehendo.

(2.) Excusa-
tionem Ponti-
ficiorum reji-
ciendo

LXIII. Purgare equidem ab hoc sese crimine convitantes conati sunt pontificii, verum pudendam modò manifestârunt ulterius calumniandi proterviam. Quam enim vana, factoque prorsus contraria, sit v: g. Röstii illa in dedicatione *Pseudo-Jubilæi sui ad Magistratum, Prædicantes, Academicos, populosque Lutheranos Rhenanos*, (ut habet inscriptio,) protestatio: *Vos Magistratûs & Senatores vix appetam, sed Lutheranismum ipsum, atque Prædicantes, eorumque clariores Consectatores, quos ego pro eo, ac parèß, leniter clementerque accipiam; quivis, qui Jubilæa hujusmodi non Prædicantium, Academicorum, promiscuæ plebis, sed summorum unice Magistratuum auctoritate indicari, eorum jussu celebrari, solennitatibusque convenientibus,* in quibus & ipf.

ipsa Majestatis jura, quale est cudendi numismata, exferuntur, ornari noverit, & horum tamen non obstante dignitate, turpissimis omnia Jubilaeorum solennia exagitari convitiis perceperit, judicabit.

LXIV. Imò nec indirectè solum summorum Magistratuulædunt Majestatem Pontificii, sed non defunt inter illos, qui directè etiam, convitiis, hujus occasione controversiæ prolatis, in summas injurii fuerint potestates.

LXV. Ipse Ad: à Contzen posteaquam cum summis solum Magistratibus rem sibi fore in Jubilæo suo monuerat, p. 7. scribens: *his tot tamque generosis animis lacrymas meas, & causas lacrymarum explicitas spero ad salutem profuturas. Nam ut ministros ipsos compellam suam tantam, seseque mirantes, causa nulla est; & p. 493. ipsos Magistratùs sic inter alia alloquens: Vos quoque, quos ex arca dominica turbo abstulit, quos ex tam fundatà Ecclesia in lubricum fraus impostoris excussit, videte profanam novitatem; non tamen linguam deponit criminantem, verum in ipsis illis citatis locis exferit, ad ea, quæ ex p. 7. adducta sunt, notam ponens marginalem: sine causâ ridere aut stultorum est, aut phreneticorum; & in sermone ad Magistratùs directo p. 493. ita pergens: mores corruptos, lites ex litibus facundo satù ebullientes, nulla miracula, scripturæ contemptum, interpretationum novarum audaciam cernitis, (Vos summi Magistratùs) & tantam nihilominus insanienti dulcedinem, & quod toties, mutatae sectæ, inter se tam dissidentes sententiis, tam infestæ odiis, in unum annum Jubilæum se conjiciant, tam disparibus tibiis Pœana canant.*

LXVI. Utque de protervo etiam memorati sæpiùs Forneri, scriptoris aliàs minus noti, & omninò ex infimis, (uti p. 102. fateatur ipsemet) Pontificiorum subselliis, Stylo constet plenius, B.L. veniam hæc prorsus scurrilia ejusdem ex p. 5. & 6. Jubilei Quint-Evangelii adducemus: *ô Lutherani jubilares, Evangelio Vestro consultiore, & futurum ejus jubilæum non amplius ad centesimum, nam nulla hæresis fidei petram, Romanam oppugnans Ecclesiam annos 200. excessit, — nec ad quinquages. prorogate, vix enim Aug. Confessio, porca tot hæresiarcharù, porculis ac surculis sæcunda, supra vigesimù quinto anno superstes erit. Quid ergo annon eam jam in Calvini macello resupinè dejectâ cernitis? annon mactatorium cultrum jugulo ejus appositum, & intentatum, breviquè interioribus præcordiis immergendum intrudendumque conspiciatis. O largissimè saginatum ò præpinguem porcã! quæ si in primâ sarturâ sua pro estantibus Principibus tam pingua tot Principatuum, tot Episcopatum, tot Monasteriorum, tot Prælatorum, tot Ecclesiasticorum beneficiorum, (Conf. p. 88. ubi episcopatus omnes nominetenus recenset,) sarcimina lucanicas*

distribuit? quid fiet, ubi à Calvino lanione sanguinolento jugulata eviscerata, exenterata, milleque in partes fuerit dissecta? Eja agite, mendaciorum furfuribus eam liberaliter pasce, sic enim ad proximum anni XXV. jubileum tanto gratior victima Calvino macellario suo presentabitur, & contradetur. Addatur p. 37. seqv. ubi numismata, Noribergensis auctoritate Magistratus in Jubilæi culamemoriâ, fictis appictisque numismatibus aliis turpiter exagitat. Quæ omnia quàm sint promissis præf. Tr. cit. factis: absit à nobis invereconda isthæc & prædicantica contumelia. Arguimus arguenda, carpimus carpenda, explodimus explodenda, Christiane tarren modestiæ nunquam immemores; consentanea, Lectori ingenuo judicandum relinquimus.

(A) Probando
in reberen-
tiam erga o-
mnes promi-
scuo Magi-
stratus solen-
ne esse Cle-
ri Romani vi-
tiam; quem
in sinem ad-
ducuntur.

(a) Scriptum
Svarezy.

LXVII. Verùm extremam hanc mancipiorum Papæ impudentiam mirari quid opus est, cum ignota non sit ipsorum omnium erga summos promiscuè Magistratus Civiles irreverentia, quæ de tot loquuntur specimina, ut constet abunde culmen religionis Papalis esse situm in eo, ut civilis culmen imperii evertatur, & quocunq; fieri potest modo destruat. Non dicemus prolixius hanc in rem de Francisci Suarezii, magni illius S. J. Theologi, & suo tempore cujusdam quasi Theologorum Coryphæi & Antesignani, quæ verba sunt Tanneri præf. T. I Theol. Schol.) defensione fidei Catholice, & Apostolica adversus Anglicane sectæ errores, Parisiensis decreto parlamenti ob dogmata scandalosa, seditiosa & ad subversionem Regnorum regionumque, ut & subditos adversus Reges & principes suos armandos comparata, digna judicata, que in arcis atrio per carnificem publicè combureretur, (v. Widdringtoni appendix ad disp. Theol. de juram. Fidel. & Excell. D. D. Jägeri Hist. Eccl. Sec. XVII. Deceptio II p. 165) non obstante, quod præfixarum judicio censurarum: omnia non solum S. pagine aut Foriati consonare, Apostolicis traditionibus pie correspondere, Oecumenicis conciliis, summorum pontificum decretis eruditè consensire, dicantur. Neque provocabimus eos sine ad Ungersdorffianam gratulationem an die Evangelischen Land-Stände in Oesterreich/ cujus enim genii sit scriptum hoc vel extol 13, manifestum est, ubi in Theatrum producit Auctor nefandus: Die Durchleuchtige Sau zu Dersien/ den Hochgebobnen Hender Gottes zu Wolkffenbüttel/ die Hochgelahrte Sau zu Cassel/ die Deutsche Bestie zu Heydelberg/ den Edlen Büttel zu Anspach/ den reichen Dieb zu Stuttgart/ den tollen Ehbrichthen/ unsinnigen/ rasenden Narren zu Neuburg; Quæ horrenda, & non nisi carnificis manibus refutanda scommata, cum Schefflero, pro defendendâ Lutheri erga summos Magistratus observantia, opposuisset B. Schertzzerus, Deductions-Schrift p. 177. nihil nisi altum silentium in refutatione sua opponere potuit Apostata. Sed sufficient nobis adduxisse, quæ eodem cum successu Schefflero opposuisset, B. Scher-

(B) Sicom-
mata Ungers-
dorffiana

B. Scherzerus. illa Jesuitæ Joh. Gvinardi (alii Gvignardum vocant) *Quæst.* (7)
Parricid. Paris. f. 16. scribentis; num *Neronem Franciæ, Sulpem Bearnæ, Leonem* *Constituta Jes.*
Portugalliæ, Lupam Angliæ, Gryphum Sveciæ, Porcum Saxonie, Reges appel- *Gvinardi.*
labimus vel Principes? v. Hospin. Hist. Jes. f. 116. 242. Lucium Hist. Jes. p. 379. 7

LXIX. Sed quò nos mancipiorum Papæ deduxit impudentia? Redimus ad sua *Concluditur*
 periora, & coronidis loco in hæc de Jubilæis digressione, quanti Magistratus *tota digres-*
 Protestantes vanam Jesuitarum sine viribus iram in Jubilæa, ipsorum auctori- *so Loco ex*
 tate instituta, effusam, ætiment, colligendum adversariis relinquimus ex ipso *jure Civili, quæ*
 Jure Civili l. un. C. si quis imp. maled., ubi ita decernitur: *Si quis modestia nescius, adversariis*
 & pudoris ignarus, improbo, petulantiq; maledictio nomina nostra crediderit laces- *opponitur.*
 sanda, ac temulentia turbulenti obtreffator temporum nostrorum fuerit: cum pœna *7*
 nolimus subjugari, neq; durum aliquid, nec asperum volumus sustinere: quoniam *7*
 si id ex levitate processerit, contemnendum est: si ex insania, miseratione dignissi-
 mum, si ab injuriâ, remittendum. Quæ suo huc applicare modoliceat.

LXIX. Quarto deniq; loco adducta ex primis Lutheri monumentis testimo-
 nia obturare poterunt ora illorum ex pontificiis, qui studiis Lutherum Sa-
 cris eo, quo sub Papatu viveret tempore, parùm vel nihil incubuisse, adeoque
 Reformationis negotium summâ cum ruditate, & sine debitis solidioris Do-
 ctrinæ adminiculis aggressum fuisse, aucter afferunt. Sic enim eorum An-
 tesignanus, Röstius l. c. p. 147. Anno 1508. tribus annis postquam Monachum in-
 ducrat (Lutherus) Theologiam proferi Witteberga cepit, & haud dubiè, quòd
 parum admodum vacasset sacris literis, indoctus vel minus doctus. conf. totum
 Caput XI. & XII. Quæ tamen quam sint insulsa vel ex solis Lutheri primitiis,
 quæ summum ejus in Theologia pariter, ac omni elegantiori literaturâ stu-
 dium abundè confirmant, manifestissimum est. Nec tamen prætermittendum
 hic, ipsum eruditione sua turgidum satis Jesuitam, dum inscitæ accusat
 Lutherum, suamet foris instar, prodere inscitiam, dum Anno 1508 Theolo-
 giam Wittebergæ professum esse publicè scribit Lutherum, quo tamen
 anno ad Dialecticæ & Phycicæ solùm Professionem Publicam vocatum fuisse
 Megalandrum novimus ex iis, quæ N. 3. p. 7. prolata sunt.

LXX. Et hæc de Themate præsentis pro nostri ratione instituti dicta sunt.
 Reliquum quod est, ad divinæ thronum majestatis devolvimur supplices, & sicuti
 devotâ agnoscimus gratiarum actione, quòd extenebris Papatûs plusquam
 Cimneriis plenissimè tandem Lutherum, cumque eotot animarum myriadas
 educere, adque splendidissimum aternæ veritatis lumen perducere dignatus
 fuerit clementissimus Deus, ita summam summi Patris Bonitatem indefessis sol-
 licitamus precibus, ut, qui in servitutem errorum abducti, sub jugo adhuc
 gemunt Papistico, in plenam Evangelicæ Veritatis Libertatem deducere,
 eos autem, qui divina ad eam reducti jam sunt Gratia, in agnita fidei sanctitate
 confirmare, æque veritate in ye ritatem, ne unquam vanæ mendaciis Doctrinæ
 seducantur, ducere, & omnes tandem Lumine Gratia illustratos in lumen Glo-
 riæ, cælestisque gaudia vitæ, introducere velit. Summa Votorum sit, quæ No-
 stri olim fuit Lutheri, Schmalcaldia discendentis: *Impleat omnes Deus amore*
Veritatis, & odio Papæ ac Satana! Vera enim omninò illa ejusdem Lutheri
vox, ubi jus Pontificium flammis exureret, prolata: quicunq; saluti sua consultum
cupit, caveat sibi à regno Pontificio; Verùm Omninò illud ejusdem Lutheri Pro
 verbi-

Usus IV. ad-
ductarum ve-
ritatis ex Lu-
thero confessi-
onum in eru-
ditionis, qua
ante susce-
ptam Reform-
ationem
excelluit Lu-
therus, defen-
sione contra
Röstium, ru-
ditatem hic
suam proden-
tem, sese ex-
ferens.
Conclusio.

verbum; (quod & ab eo sic manavit ad alios, ut suis *Adagiorum chiliadibus* inferere non dubitans Erasmus; *Lutheri* inquit, *vixi vox fuit, quæ in Gallis hoc tempore a Gallis dicitur, qui totis pectoribus Papam abhorrent & detestantur,*)

Quo longius à Papâ, eò melius!

COROLLARIA in Confictu Disp. fusius explicanda.

1. **P**rotestantes pro Libris Canoniciis *fristè* dictis eos solos agnoscunt, de quorum *auctore indubitato* infallibiliter constat.
2. Minus accuratè Castalio in suâ Bibliorum versione inscripsit Evangelium *Auctore Matthæo*, non enim *Matthæus dici meretur* ejus *Auctor*, uti nec Moses Pentateuchi.
3. Licet Pontificii VII. se habere Sacramenta gloriantur, suis tamen de Sacramentis Erroribus nullum planè Sacramentum habere semet legitimè propugnant ipsi.
4. Salva Thesi Anti-Pontificiâ; Baptismum Christi inter & Johannis discrimen non dari Essentiali, in loco Act. XIX. 1. 2. 3. 4. qui Ephesi aderant discipuli, (affectu tamen magis quam re ipsa tales) dici possunt proximè demum ante miraculosam donorum Spiritus S. effusionem legitimè esse baptizati; quando enim ante jam baptizatos se fuisse ajunt, non tamen à Johanne, sed *εἰς τὸ Ἰωάννης βάπτισμα* dicunt se baptizatos esse, i.e. ab impostoribus, qui nec ipsi veram Johannæi baptismi, à Paulo v. 4. explicatam, intelligentes rationem ex stultâ solum emulatione baptizabant homines in *baptisma Johannis*. Cujus farinae etiam erant Circulatores, qui in nomine Jesu, quem Paulus prædicabat, ex *κακῶν ἑλίξ* ejicere tentabant dæmones.
5. Omnis peccator voluntarie peccans, peccat ut Atheus.
6. Baptismus, semel rite qui *scitur* collatus, non debet iterari; ubi tamen homo ambiguus, hæret, baptizatusne sit nec nē, neque testimonio sufficienti ejus baptismus potest adstrui, licet collatione baptismi dubiū omne tollere.
7. Caveat orator Sacer, nè familiarem sibi reddat nimium illam loquendi formulam: *Wolte es Gott*. Etsi enim interdum commodè liceat eam adhibere, v. g. *Wolte Gott diese Plage würde von uns abgewandt*; Lingua tamen nimis ipsi ad verba sæpe fiet heretico doxa mentis orthodoxæ nuntia præter opinionem; ut v. g. *Wolte Gott dieses Wort befehre euer aller Herzen*; *Wolte Gott ihr würdet selig*. serio enim hæc omnia Deum velle novit optimè orthodoxus AC. locius.
8. Symbolum, quod communiter dicitur *Athanasi*, tutius dicitur *Athanasianum*, quam *Athanasi*.
9. Quicumq; rectissimè affirmant, nullam dari Theologiam inter & Philosophiam pugnam, non minus rectè affirmant illam Thesin Patrum, utpote Justinii M. Clementis Alex. Laetantii, Eusebii, Theodoriti, Socratis, Vincentii Lirinensis; Philosophia Theologiæ è diametro est opposita; sic ut Philosophia unice sit recipienda, Theologia unice rejicienda homini Christiano.
10. Pace summorum Virorum non ex omni parte cum veritate Historica concordat ille verborum lusus: *Am Tage Concordiæ hat sich Lutherus und dem Ansehen nach jene mit ihm schlaffen gelegt*; Etsi enim die XIII. Februarii obierit Lutherus, is tamen dies non fuit Concordiæ, nisi ex vulgarium Kalendariorum errore.

S. D. G.

BIDERMANNE, Tuasi nunc sub PRÆSIDE vires
Et mentis cunctas exue gnauus opes!
MÖLLERI varias olim si expresseris artes,
Vix quisquam è nostris Te mage doctus erit.

*Eximo Dn. Respondenti ad honestissimos
conatus calcar additurus scr.*

JO. FECHT. D.

Pulpita Doctorum conscendere pergis AMICE
Doctrinam prodens Ingeniumq; tuum.
Successum SUMMUS felicium JovA Libori
Pervigili, semper det, Studiisq; tuis,
Sic olim Patria poteris Servire Bonisq;
Cum Laude ascendis, gratulor atq;ve precor.

Sonnet.

WEr sich von Jugend auff umb Ruhm pflegt zu be-
mühen /
Wird von der Tugend doch zu seiner Zeit erkies't
Das Er des Fleisses Frucht empfindet und genieß't
Ist's Ihm gleich Anfangs nicht nach Herzens Wunsch
gedih'n:
Nerr Biedertman̄ steht jetzt wie sein Fleiß Früchte
trägt /
Die

Die nicht in kurzer Zeit wie andre Frücht abfallen/
Dann weil Er seine Kunst heut an den Tag gelegt/
Durch öffentliche Prob/ so höret man erschallen:
Glück zu Herr Biedermann! sein Nahme sey
geprägt
In grosser Gönner Sinn/ das ist mein Wunsch vor
allen.

*In honorem Dni. Respondentis
apponere voluit.*

CHRISTIANUS BRANDES, J. U. L.

OVum gallinâ te, BIDERMANNE, docere
Esse prius, quis non judicet, arte
novâ;
Dum Lutheranos vis præcessisse Lutherum!
Sed laudo studium, prosperet ausa Deus!
Grat. app.
M. JOHANNES MAURICIUS POLTZIUS,
ad S. Johannis P.

os(o)so

LUTHERUS [LUTHERANUS ante LUTHERA]

ipla Majestatis jura, quale est cudendi numismata, ex-
noverit, & horum tamen non obstante dignitate, turpi-
bilaeorum solennia exagitari convitiis perceperit, judi-

LXIV. Imò nec indirectè solum summorum M-
Majestatem Pontificii, sed non desunt inter illos, qui dire-
hujus occasione controversiæ prolatis, in summas injurii fu-

LXV. Ipse Ad: à Contzen posteaquam cum sum-
magistratibus rem sibi fore in Jubilæo suo monuerat, p. 7
tamque generosis animis lacrymas meas, & causas lacry-
tas spero ad salutem profuturas. Nam u: ministros ipse
tamùm, seseque mirantes, causa nulla est; & p. 493.
sic inter alia alloquens: Vos quoque, quos ex area domini
quos ex tam fundatâ Ecclesia in lubricum fraus impostor-
profanam novitatem; non tamen linguam deponit crim-
in ipsis illis citatis locis exserit, ad ea, quæ ex p. 7. add-
ponens marginalem: sine causâ ridere aut stultorum es-
corum; & in sermone ad Magistratûs directo p. 493. ita
corruptos, lites ex litibus fecundo satubulientes, nulla
re contemptum interpretationum novarum audaciam ce-
mi Magistratûs) Et tantam nihilominus in janiendi dulcea-
ties, mutata secta, inter se tam dissidentes sententiis, tam
unum annum Jubilæum se conjiciant, tam disparibus tibi-

LXVI. Utque de protervo etiam memorati sæpi-
ptoris aliàs minus noti, & omninò ex infimis, (ut
tur ipsemet) Pontificiorum subselliis, Stylo constet pler-
hæc prorsus scurrilia ejusdem ex p. 5. & 6. Jubilæi Quin-
ducemus: ô Lutherani jubilares, Evangelio Vestro cons-
rum ejus Jubilæum non amplius ad centesimum, nam mo-
petram, Romanam oppugnans Ecclesiam annos 200. excessit,
quages. prorogate, vix enim Aug. Confessio, porca tot heresi-
ac surculis secunda, supra vigesimû quinq. anno superste-
annon eam jam in Calvini macello resupinè dejectâ cernit
torium cultrum jugulo ejus appositum, & intentatum, br-
præcordiis immergendum intrudendumque conspiciatis. C-
natam ò præpinguem porcâ! quæ si in primâ sarturâ su-
Principibus tam pingua tot Principatum, tot Episcopatu-
steriorum, tot Prælaturarum, tot Ecclesiasticorum benefici-
88. ubi episcopatus omnes nominetenus recenlet,) sarcin-

F 3

45

ari
u-

int (3) Profes-
is, rondo Ponti-
s. ficiorum con-
a. vitia, directè
etiam inju-
ot ria in sum-
a mas Potesta-
ua tes.
ûs Nominatim
ir, (a) Ad. à
te Contzeno.

(3) Forneri.

